

– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Eksamensoppgavene 2010
- Autokorrektur i Word
- Ny Kontekst-samling
- Rollekort som skrivehjelp
- Kommaoppgaver
- Intervju ved skolestart
- Ny bok av Torill Strand

- Ny roman om film
- Gode filmressurser
- Norsk filmhistorie
- Quiz om norsk film
- Jakten: Omtale
- Jakten: Studieark
- Korrekturkryssord

Hva er Norsknytt?

Norsknytt er et læremiddel i tidsskrift-format, særlig myntet på norsklærere i ungdomsskolen. Et overordnet mål for tidsskriftet er å tilby lærere kopieringsoriginaler, praktiske undervisningstips og faglig oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisningen.

Norsknytt ble startet opp av norsklæreren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i en lengre periode utgivelsen av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet ble tilgjengelig for alle ungdomsskolene i Nord-Trøndelag. Senere har tidsskriftet spredt seg til resten av landet.

Alle tekstene i Norsknytt er omfattet av opphavsrett, men lærere kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elever.

Siden oppstarten har Norsknytt hatt to redaktører. Norsklærer Jon Hildrum var redaktør fra 1976 til 2006. Norsklærer Øystein Jetne har vært redaktør siden 2007.

Vil du abonnere?

Et årsabonnement (fire numre per år) koster 550,- kroner. Bestillingen sendes:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Tidligere årganger

Abonnenter på Norsknytt har anledning til å bestille tidligere årganger til redusert pris. Porto og forsendelseskostnader kommer i tillegg:

♦ Årgangene fra 1990 til 1992 koster 50,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 1992 til 2006 koster 200,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 2006 til 2009 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsfortegnelse for Norsknytt 2-2010

- 4 Eksamen i norsk 2010 – uvanlig vide oppgaver
- 5 Eksamensoppgavene 2010 – skjønnlitteratur og sakprosa
- 6 Nynorsk autokorrektur
- 7 Omtale: Den tredje tekstsamlingen i Kontekst-serien
- 8 Rollekort som skrivehjelp
- 10 Kommaoppgaver knyttet til nyord (bokmål og nynorsk)
- 12 Bli-kjent-øvelser til skolestart (bokmål og nynorsk)
- 14 Ordbokøvelser (bokmål og nynorsk)
- 16 Omtale: *Håndbok for André* av Yngve Sæther
- 15 Tips om undervisningsmaterieell – filmmediet
- 16 Oppgaver om norsk filmhistorie (bokmål og nynorsk)
- 22 Quiz om norsk film
- 23 Fleip eller fakta om filmvirkemidler
- 24 Omtale: Litteratur i det flerkulturelle klasserommet
- 25 Ny satsning i Norsknytt – studieark til romaner
- 25 Omtale: *Jakten* av Baroch Tendler
- 26 *Jakten* – handlingsreferat
- 28 *Jakten* – diskusjonsoppgaver
- 29 *Jakten* – fordypningsoppgaver
- 30 Korrekturkryssord (bokmål og nynorsk)
- 34 Fasitsider

Smakebiter fra neste nummer:

- ♦ **Nynorsk ungdomslitteratur i vinden**
Kulturdepartementets litteraturpris for 2010 gikk til Lars Mæhle for fantasy-romanen *Landet under isen*. Norsknytt presenterer boka og tilbyr undervisningsmaterieell knyttet til Lars Mæhles forfatterskap.
- ♦ **Muntlige prøver med strammere kunnskapskrav**
Muntlig eksamen med 48 timers forberedelsestid ble blant annet innført for å kunne prøve elevene i større deler av pensum. Likevel forteller norsksensorer at svært mange eksamensoppgaver begrenser seg til novellesjangeren og de litterære temaene som er nevnt i læreplanen. Går det an å styre elevene over mot aktuelle spørsmål, sakprosa eller sammensatte tekster? Norsknytt ser nærmere på de mulighetene som ligger i mer spesifikke oppgaveformuleringer.
- ♦ **Ny bok: Sakprosa i skolen**
Landslaget for norskundervisning (LNU) har de siste årene prøvd å løfte fram sakprosaen, blant annet ved å kåre en sakprosaakanon for skoleverket. Norsknytt gir en grundig omtale av *Sakprosa i skolen* – en fagbok som trolig går rett inn i norsklærerutdanningenes pensumlitteratur.

NORSKnytt

Film i norskfaget – et neglisjert område?

«Nå viser han film igjen!» Replikken hang i lufta da norsklæreren min på ungdomsskolen dyttet videotralla inn i klasserommet og trakk en VHS-kassett opp fra stresskofferten. Hva kollegaene mine tenker når jeg selv kommer gående med en projektor og en DVD-plate, vet jeg lite om, men det hender jeg lur. Spørsmålet er hvorfor vi norsklærere ofte føler oss litt skyldige når vi viser film i skoletiden. Er det fordi vi er redde for å bli sammenliknet med den læreren som viser Olsenbanden-filmene tre ganger i året?

Samvittigheten er helst god når vi viser et Ibsen-stykke på DVD eller en filmatisering av en novelle som elevene har lest i forkant. Da kan vi sammenligne film og litteratur, og vi kan se hvordan handling, figurer og replikker forandrer seg i overgangen fra det ene mediet til det andre. God samvittighet bør vi også ha når vi arbeider med film som film. Filmmediet er en viktig kunstform, og norsk er fortsatt et kulturfag.

Norskplanen for ungdomstrinnet setter opp som et mål at elevene skal kunne «delta i utforskende samtaler om litteratur, teater og film». Hva skal til for å oppfylle et slikt krav? Uansett om elevene skal diskutere litteratur, teater eller film, vil elevene ha nytte av litterære begreper som hovedperson, konflikt, miljøskildring og dramaturgi. Skal elevene diskutere teater, må begrepsapparatet utvides enda et hakk. Elevene må også kunne snakke om kostymer, sminkebruk, lyssetting og scenebruk.

Aller mest krevende er det kanskje å diskutere film, for diskusjoner om film krever innsikt i enda et sett med begreper. Filmatiske virkemidler handler om bildeutsnitt og kameravinkler, om klippeteknikk, lyd og lys. Læreplanen sier ikke direkte at elevene skal ha kjennskap til disse filmbegrepene, men i tillegg til at elevene skal kunne delta i «utforskende samtaler om film», skal de også kunne «vurdere estetiske virkemidler i sammensatte tekster (...) og kunne reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder». Det er vanskelig å komme utenom at slike læreplanmål lempet mye ansvar over på norsklæreren.

Heldigvis er visuell kommunikasjon løftet fram som et eget hovedområde i kunst og håndverk. Og heldigvis er det mulig å bruke faget utdanningsvalg til å arbeide med små filmprosjekter, for eksempel ved å trekke ned læreplanmål fra utdanningsprogrammet «medier og kommunikasjon». Med andre ord er det på ingen måte slik at norsklæreren trenger å stå alene med ansvaret for filmundervisningen. Kanskje kan skolens AV-ekspert også være til hjelp. Ikke alle lærere er klar over hvor lett det er å finne fram til den riktige scenen på en DVD-plate.

Skal elevene lære mye om film, bør de aller helst veksle mellom å se film og å lage film selv. Filmskaping er tidkrevende, men knapt noe tiltak er bedre egnet til å skape trivsel og samhold blant elevene.

Uvanlig vide eksamensoppgaver

Eksamensoppgavene for 2010 innebar for første gang at elevene skulle skrive en skjønnlitterær tekst på hovedmålet sitt – og en sakpreget tekst på sidemålet sitt. Ellers var det smått med føringer: Årets hovedtema var «liv», og de fleste oppgavene la opp til at elevene skulle få velge sjanger selv.

Utdanningsdirektoratet trykket heller ikke i år opp forberedelsesmaterieell til elevene, men på de passordbelagte nettsidene kunne alle tekstene lastes ned som PDF-filer, både i A4-format og A3-format. Dessuten kunne elevene få spilt av tekstene som lydfiler, så direktoratet har uten tvil gjort en god jobb med tilretteleggingen for de ulike elevgruppene.

Eksamensformen i grunnskolen har skapt diskusjoner om hvor vide eksamensoppgavene bør være. Når elevene har forberedelsestid og forberedelsesmaterieell, er det rimelig at oppgavene er så vide at elevene får betalt for arbeidet sitt på forberedelsesdagen. På den andre siden har en del sensorer hevdet at det er blitt vanskelig å avgjøre hva eleven selv har produsert – og hva som er produsert av andre.

En annen utfordring som eksamensnemnda møter, er det litt uklare sjangerbegrepet. Aviser og nettstedet preges av blandingssjangrer, og lærebokforfatterne er ikke lenger så enhetlige i sin beskrivelse av de ulike sjangrene.

På den skjønnlitterære dagen ble elevene bedt om å skrive «en skjønnlitterær tekst» i fire av de seks mulige oppgavene. Bare i to oppgaver snevres sjangervalget inn til å dreie seg om enten fortelling eller novelle. Med andre ord står elevene veldig fritt til å velge tidligere eksamenssjangrer som eventyr, dikt, skuespill og «førstekapittel i en roman» – sjangrer som ikke er nevnt i norskplanen for tiende trinn. Samme valgfrihet fantes på sakprosadagen.

Hva slags tips bør elevene få?

Når eksamensoppgaver er vide, blir resultatet ofte tekster som inneholder «litt om alt». Mange elever vil skrive i generelle vendinger om store spørsmål, uten å være konkrete og uten å ha et tydelig mål med teksten. Elevene vil ha lett for å vende tilbake til de samme poengene igjen og igjen, gjerne med eksempler som kan virke tilfeldige.

Når oppgavene er vide, er det viktig at elevene kjenner til avgrensningens kunst. Én ide kan være å løfte fram én av årets sakprosaoppgaver for elevene og samtale om hvordan

den kan innsnevres til stadig smalere undertemaer:

For vidt?	• Penger og lykke • Penger og lykke i Norge • Penger, lykke og norsk ungdom • Kjøpepress blant tiendeklassinger • Plastiske operasjoner som konfirmasjonsgave
For smalt?	• Ane Dals ansiktsoperasjon

Klassesamtaler om hvordan man kan innsnevre en oppgave, er ofte morsomme, for elevene vil ofte være kreative og komme med forslag som er verdt en diskusjon. Senere kan klassen forsøke å utforme mulige hovedsynspunkter og finne argumenter som passer til de ulike hovedsynspunktene. At noen elever vil føle seg snytt hvis skriveprosessen stopper opp før teksten er ferdig skrevet, er ikke umulig. Andre elever vil ha stor nytte av å trene spesielt på de aller første fasene i skriveprosessen.

Tentamen dårlig forberedelse til eksamen?

Elevene har nå lov til å bruke alle hjelpemidler til eksamen, bortsett fra hjelpemidler som gjør det mulig å kommunisere med andre. De vide oppgavene som blir gitt, kan være en ekstra fordel for de elevene som har et godt støtteapparat i form av hjelpsomme lærere og kunnskapsrike foreldre. Også i år verserer det rykter om elever som har hatt med seg så godt som ferdigskrevne tekster til eksamenslokalet og levert tekstene inn som sine egne.

Hvis eksamensformen skal være styrende for undervisningen, er det naturlig å tenke at elevene skal få bruke alle hjelpemidler også på de tradisjonelle heldagsprøvene. Men man kan også tenke at man kan gjøre elevene en bjørnetjeneste ved å gi dem for frie tøyler tidlig i skoleløpet. I moderne skriveforskning legges det vekt på at elevene trenger mønstertekster og «stillaser». Gode tentamensoppgaver kan gjerne inneholde en form for oppskrift og spesi- fikke krav - helt ulikt eksamensoppgavene ...

Eksamensoppgavene i grunnskolen 2010: Norsk hovedmål – skjønnlitterær tekst

Velg én av oppgavene.

Oppgave 1

Velg en tidsepoke, en verden eller en kultur, og skriv en fortelling som handler om det å leve der.

Lag tittel selv.

Oppgave 2

Skriv en skjønnlitterær tekst der du får fram at en hobby eller en fritidsaktivitet kan gi gode opplevelser.

Lag tittel selv.

Oppgave 3

Naturopplevelser kan være både gode og ubehagelige.

Skriv en skjønnlitterær tekst der en naturopplevelse gjør inntrykk på hovedpersonen.

Lag tittel selv.

Oppgave 4

Skriv en skjønnlitterær tekst om et vendepunkt i livet.

Lag tittel selv.

Oppgave 5

Foreningen *Sikker trafikk* har lyst ut en novellekonkurranse. Vinnernovellen skal inngå i den neste kampanjen for bruk av bilbelte.

Skriv novellen.

Lag tittel selv.

Oppgave 6

La deg inspirere av bildet ovenfor* og skriv en skjønnlitterær tekst om de mulighetene som livet gir.

Lag tittel selv.

**et fargebilde av en grusvei som deler seg i to inne i en løvskog.*

Eksamensoppgåvene i grunnskolen 2010: Norsk sidemål – sakprega tekst

Vel ei av oppgåvene.

Oppgåve 1

Med datamaskinar og mobiltelefonar kan vi vere pålogga og tilgjengelege heile tida. Kva har dette å seie for livet vi lever?

Skriv ein sakprega tekst.

Lag tittel sjølv.

Oppgåve 2

«Lykke kan ikkje kjøpast for pengar», heiter det.

Ta utgangspunkt i påstanden og skriv ein artikkel eller eit lesarinnlegg.

Lag tittel sjølv.

Oppgåve 3

«Hvorfor er mennesket egentlig til, og hva skal det her nede på jorden? Det kommer inn av en dør og går ut en annen – hvorfra, hvorhen?» skriv den norske forfatteren Gabriel Scott.

La deg inspirere av sitatet og skriv ein sakprega tekst der du får fram dine tankar om meininga med livet.

Lag tittel sjølv.

Oppgåve 4

Skriv ein sakprega tekst om kva livsførselen til menneska kan ha å seie for livet på jorda.

Lag tittel sjølv.

Oppgåve 5

Ein del av oss søker meir spenning i livet enn andre.

Skriv eit lesarinnlegg eller eit kåseri der du får fram dine tankar om dette.

Lag tittel sjølv.

allerede	→	allereie
almenn	→	allmenn
aparat	→	apparat
avlegs	→	avleggs
balett	→	ballett
bilett	→	billett
blandt	→	blant
bolig	→	bustad
bredbånd	→	breiband
budskap	→	bodskap
bunn	→	botn
bærepose	→	berepose
bølge	→	bølgje
datter	→	dotter
desuten	→	dessutan
desverre	→	dessverre
eiendom	→	eigedom
ellers	→	elles
epler	→	eple
ferge	→	ferje
Finmark	→	Finnmark
Finnland	→	Finland
fleist	→	flest
flere	→	fleire
forbud	→	forbod
foresten	→	forresten
forrige	→	førre
fortelle	→	fortelje
fra	→	frå
gave	→	gåve
greit	→	greitt
grønn	→	grøn
gulerot	→	gulrot
gutt	→	gut
gård	→	gard
havn	→	hamn
hilse	→	helse
hode	→	hovud
hva	→	kva
hverken	→	verken
hvis	→	viss
høst	→	haust
høytid	→	høgtid
i alle fall	→	iallfall
ikke	→	ikkje
jamnt	→	jamt
jeg	→	eg
jevn	→	jamn
kilde	→	kjelde
kirke	→	kyrkje
knytteneve	→	knyttneve
kommitte	→	komite
komune	→	kommune
konstantere	→	konstatere
kontigent	→	kontingent
korekt	→	korrekt

Autokorrektur i Word – eit halvferdig hjelpemiddel

Stavekontrollen i Word kan gjere bokmål om til nynorsk – i alle fall eit stykke på veg. «Elevtrikset» er å stille Word er inn på autokorrektur.

Stave- og grammatikkontrollen i Word har ord på seg for å oppdage halvparten av skrivefeila i ein elevtekst. Dei nyaste versjonane av Word oppdager fleire feil enn dei eldre versjonane, og Word skal oppdage nokre fleire feil enn til dømes OpenOffice. Med andre ord er det ikkje heilt likegyldig kva for eit dataprogram elevane nyttar når dei skriv.

Dersom Word er stilt inn på autokorrektur, vil Word automatisk rette i teksten – utan å spørje den som skriv. Til dømes ligg meir enn 300 vanlege feilstavingar lagra i «nynorskordlista» til Word. I spaltene til venstre og høgre ser du om lag hundre av feilstavingane – og stavemåtane som Word set inn som erstatning. Elevane som har lyst, kan i sine eigne datamaskinar mate inn enda fleire ordpar.

Er autokorrektur bra? For elevane er det opplagt ein fordel at nynorsken er meir korrekt når læraren skal vurdere teksten. På den andre sida kan læraren bli narra til å tru at elevane er flinkare enn dei faktisk er.

I tillegg til å byte ut feilstava ord kan autokorrekturen sørge for at det alltid er stor bokstav etter punktum – og at det aldri er to store bokstavar i starten av eit ord. Men feil kan det også bli: Ber du Word om å lage stor bokstav etter spørsmålsteikn, får du stor bokstav også når spørsmålsteiknet kjem sist i ein replikk, framfor utsegnsvet!

lørdag	→	laurdag
mandag	→	måndag
marked	→	marknad
meire	→	meir
meist	→	mest
melk	→	mjølk
mer	→	meir
morgen	→	morgon
musical	→	musikal
mykkje	→	mykje
navn	→	namn
netopp	→	nettopp
norskt	→	norsk
oksigen	→	oksygen
oppgave	→	oppgåve
paralell	→	parallel
privelegium	→	privilegium
programm	→	program
regnskap	→	rekneskap
sammen	→	saman
sang	→	song
satelitt	→	satellitt
selge	→	selje
selv	→	sjølv
sjelden	→	sjeldan
sjøl	→	sjølv
skillnad	→	skilnad
sommer	→	sommar
sover	→	søv
spre	→	spreie
spørre	→	spørje
stjele	→	stele
svømme	→	symje
sykehus	→	sjukehus
sønn	→	son
så og si	→	så å seie
tegne	→	teikne
tegning	→	teikning
tirsdag	→	tysdag
tjene	→	tene
tjeneste	→	teneste
ukeblad	→	vekeblad
uten	→	utan
valg	→	val
vannski	→	vasski
velgje	→	velje
verdskrig	→	verdskrig
voksne	→	vaksne
værre	→	verre
værst	→	verst
værsågod	→	ver så god
våkne	→	vakne
øke	→	auke
østerrike	→	Austerrike
åpen	→	open
åpne	→	opne

Ny tekstsamling med tekster fra 2000-tallet

Kontekst-serien har fått enda et medlem: Gyldendal lanserer en tredje tekstsamling for ungdomstrinnet, denne gangen med 108 korte tekster skrevet siden årtusenskiftet. Sakprosaen er viet stor plass, og leserne møter mange nye forfatternavn.

Gyldendal fortjener honnør for å ha brukt store ressurser på å spore opp ferske tekster som kan passe for elever i ungdomsskolealderen. Det meste av letingen ser ut til å ha vært konsentrert omkring den norske tekstverdenen og norsk virkelighet, men det finnes også tekster fra Kirgisistan, Japan, USA, Canada, England, Tyskland og Italia.

En fellesnevner for tekstene kan være at ungdom relativt lett vil kunne kjenne seg igjen i innholdet. Tekstsamlingen passer minst like godt for åttende- og niendeklassinger som for tiendeklassinger. Etter en rask gjennomlesing virker det som om heller få tekster er så dype og rike at de passer godt til en muntlig eksamenssituasjon. Derimot kan mange av tekstene vekke elevenes lese- og skrive lyst.

Stor vekt på sakprosa

Tekster 3 skiller seg fra forgjengerne i Kontekst-serien ved at det er lagt langt større vekt på sakprosa-tekster i den nye samlingen. Om lag en tredjedel av tekstene hører til denne hovedsjangeren.

Naturlig nok møter elevene sjangrer som er nevnt i læreplanen, som artikler, diskusjonsinnlegg og kåseri. Tekstene er sortert etter de nevnte undersjangrene, så det er lett å finne fram i samlingen og sammenlikne tekster som står hverandre nær i uttrykksmåte.

I tekstsamlingen er det også ryddet plass til andre sakpregede sjangrer, for eksempel intervjuer, reportasjer, anmeldelser, blogger og annonser. Det er verdt å merke seg at tiendeklassinger som kommer opp til eksamen, har stått temmelig fritt til å velge sjanger selv de siste årene. Elevene blir ofte bedt om å skrive en «sakpreget tekst», og da kan det være bra for elevene om de har brukt tid på for eksempel intervjuer og reportasjer på ungdomsskolen.

Problemet med sakprosa-tekster i tekstsamlinger er at de ofte mister aktualitet. Norsk-lærere som selv følger med i dagsaviser og lokalaviser, vil lettere kunne finne tekster som kan

plasseres i en naturlig sammenheng for elevene.

Nettopp konteksten vil være en hovedutfordring for brukerne av Kontekst-boka. Riktignok finnes det en kort omtale av forfatteren før hver enkelt tekst – og av og til noen ord om skrivesituasjonen – men læreren må tenke seg godt om for å unngå at arbeidet med *Tekster 3* framstår som en serie gjennomganger av løsrevne tekster.

Hvordan bruke boka?

Bak i boka finnes det et dusin eksempler på hvordan tekster fra de ulike Kontekst-samlingene kan kobles sammen. For eksempel blir det foreslått å sammenligne Sverre Henmos *Natt på Frognerbadet* med Johann Wolfgang von Goethes *Den unge Werthers lidelse*, eller å sammenligne Roda Ahmeds *Forberedelsen* med Henrik Ibsens *Et dukkehjem*.

Bak i boka finnes også en huskeliste som elevene kan bruke når de skal presentere tekster. En mulig bruksmåte kan for eksempel gå ut på at enkeltelever får låne et eksemplar av tekstsamlingen, plukker ut en selvvalgt tekst og presenterer denne teksten for medelevene.

Unge forfattere og noen elevtekster

Noe av det mest spennende med tekstsamlingen er det store innslaget av unge forfattere, både nynorsk- og bokmålsforfattere. Forfattere som er født på 1970-tallet, er best representert i samlingen, men elevene møter også mange forfattere født på 1980-tallet og 1990-tallet – de sistnevnte først og fremst som produsenter av elevtekster. Norsk-lærere som vil kikke mer på innholdsfortegnelsen, kan oppsøke Gyldendals nettsider.

Kathinka Blichfeldt og Therese Fløtre:

«Kontekst 8–10, Tekster 3 [2000 >>]»
(384 sider)

Veiledende pris: 408,- kroner

Gyldendal Norsk Forlag 2010

Skjemaer kan være god skrivestøtte

«Jeg kommer ikke på noe mer!» kan elever si og sukke tungt. For å få fart på fantasien igjen kan ulike former for skjemaer og oppskrifter være til god hjelp. I dette nummeret av Norsknytt bringer vi eksempler på rollekort til skjønnlitterær skriving.

Internasjonal skriveforskning viser at elever har stor nytte av ulike former for knagger i skrivingen sin. Skal elevene skrive en fortelling med troverdige hovedpersoner, kan det for eksempel være lurt om elevene får bruke rollekort som hjelpemiddel. På motstående side er alle feltene i den venstre kolonnen fylt med stikkord, slik at læreren kan styre elevens fantasi på en konstruktiv måte.

Elever synes ofte det er morsomt å arbeide i par når de fyller ut rollekort. I neste omgang kan elevene skrive hver sin fortelling. Det er ikke nødvendigvis sann at elevene skal bruke alle opplysningene i skjemaet. Et godt tips kan være å røpe litt, men ikke alt. Hvis leseren får vite for mye altfor tidlig i fortellingen, blir spenningen fort ødelagt!

Arbeidet med rollekort blir gjerne aller best hvis læreren beskriver en bestemt situasjon for elevene. Situasjonen kan for eksempel være en konflikt mellom to personer. Her er noen ideer til hva slags situasjoner elevene kan se for seg når de skal fylle ut rollekortene:

- En ungdom har bestemt seg for å plage et menneske som er mye eldre.
- En tenåring forteller moren sin at hun ønsker å delta på Paradise Hotel.
- En åttendeklassing ser et kjent ansikt og spurter ut i skogen.
- En fotballspiller er desperat etter å få spille fra start i førsteellevren.
- En bestemor eller en bestefar er sint på eldstebarnet sitt.

Eksempel på utfylt rollekort

Fornavn og etternavn:	<i>Carl August von Möllhaven</i>
Alder:	<i>45</i>
Familieforhold:	<i>Firebarnsfar, gift med danske Gitte (42)</i>
Bosted:	<i>Villa i Holmenkollen, feriehus på Hvaler og i Spania</i>
Yrke:	<i>Bankdirektør</i>
Største hemmelighet:	<i>Strøk til eksamen ved Bedriftsøkonomisk Institutt, men jukset med papirene da han søkte sine første jobber.</i>
Største frykt:	<i>Å møte sine gamle studievenner på gaten</i>
Største ønske:	<i>Å kunne trollbinde andre med sangstemmen sin</i>
Største forbilde:	<i>Storebror Wilhelm</i>
Favorittlåt:	<i>«Jag trodde änglarna fanns bara, bara i himmelen»</i>
Favorittbok:	<i>Bibelen</i>
Favorittsted:	<i>Hengekøya i Costa del Sol</i>
Andre sætrekk:	<i>Baksnakker andre og er ytterst mistenksom overfor fremmede</i>

Rollekort

Synes du at det er vanskelig å gi figurene dine nok liv når du skriver fortelling? Fyller du et skjema for de to viktigste personene først, kan det hende at skrivingen går lettere! Arbeid gjerne to og to eller tre og tre.

Fornavn og etternavn:	
Alder:	
Familieforhold:	
Bosted:	
Yrke:	
Største hemmelighet:	
Største frykt:	
Største ønske:	
Største forbilde:	
Favorittlåt:	
Favorittbok:	
Favorittsted:	
Andre særtrekk:	

Fornavn og etternavn:	
Alder:	
Familieforhold:	
Bosted:	
Yrke:	
Største hemmelighet:	
Største frykt:	
Største ønske:	
Største forbilde:	
Favorittlåt:	
Favorittbok:	
Favorittsted:	
Andre særtrekk:	

Kommaoppgaver med nyord fra 1900-tallet

Hvilke kommaregler er brukt i ytringene nedenfor? Sett inn riktig tall i boksen til venstre på linjen!

- ☐ – Hva har kringkasting med NRK å gjøre, Espen?
- ☐ Kunden spurte etter brystholdere, men ekspeditøren skjønnte ikke at hun mente behåer.
- ☐ Ja, vi kommer til å få problemer hvis vi blir oppdaget på radaren.
- ☐ Da Benedicte puttet egget i mikrobølgeovnen og skrudde på full varme, sa det «pang»!
- ☐ Ingen av elevene var sikre på hvordan aids smittet, for de fulgte sjelden med i timen.
- ☐ Lambertseter i Oslo er en drabantby, men den har ikke bystatus.
- ☐ «Faren min bruker så mye penger at han er blitt gjeldsslave», klagde 15-åringen.
- ☐ Oldefar var sint på det han kalte gratispassasjerer, sugerørsfolk og trygdemisbrukere.
- ☐ Norge, som under EU-kampen ble kalt for annerledeslandet, likner mye på andre land.
- ☐ Mona, er det sant at du har fått en fallskjerm til fire millioner kroner? spurte Andrej.
- ☐ Da jeg var liten, savnet jeg aldri SMS-meldinger fra vennene mine.
- ☐ De som ble tenåringsforeldre på 1990-tallet, var redde for at rusbrus skulle bli populært.

Her er de ti viktigste kommareglene:

1. Vi setter komma etter leddsetningen når den står først i helsetningen.
2. Vi setter komma etter som-setninger.
3. Vi setter komma både foran og etter som-setninger som er «unødvendige».
4. Vi setter komma før og etter innskutte ledd.
5. Vi setter alltid komma foran ordet «men».
6. Vi setter komma for å skille sideordnede helsetninger.
7. Vi setter komma ved oppramsing.
8. Vi setter komma mellom utsagn og utsagnsverb.
9. Vi setter komma ved svarord.
10. Vi setter komma ved tiltaleord.

EKSTRA: Det finnes minst ett ord fra 1900-tallet i hver av de 12 oppgavene. Sett ring rundt dem!

Kommaoppgåver med nyord frå 2000-talet

I kvar av ytringane nedanfor skal det vere minst eitt komma. Skriv inn kommateikna der dei skal vere. I boksen til venstre skriv du inn nummeret til den kommaregelen som du har brukt.

- ☐ Eit barn som er sendt til Noreg for at foreldra skal få kome etter kan vi kalle eit ankerbarn.
- ☐ «Kan du halde munn din mobilblottar!» skreik eg til kjerringa som fortalde om privatlivet sitt på bussen.
- ☐ Den første romturisten i verda Dennis Tito stortrivdest på romstasjonen *Alpha*.
- ☐ Då naboen min vart ministerkandidat sende eg ut ei dritpakke for å sverte namnet hans.
- ☐ Eg brukte tre år på å utdanne meg til dyretolk og no kan eg snakke med hundre dyreslag.
- ☐ Sjølv kalla han seg børsanalytikar men døtrene mobba han for å tilhøyre «glaskulefolket».
- ☐ I jakkelomma mi fann eg ein minnepinne ei mobilstrømpe og eit kamera.
- ☐ – Snøplogforeldre prøver å rydde vekk absolutt alle problem for borna sine forklarte eg.
- ☐ Ein som er plaga av kristofobi fryktar alt som har med kristendom å gjere.
- ☐ «Ja eg vil heller ha ei blåstråleplate enn ei DVD-plate!»
- ☐ Då svineinfluensaen kom til Noreg vart folk flinkare til å vaske hendene før kvart måltid.
- ☐ Anten er han oskefast på Kanariøyane eller så vil han berre ha noko å skulde på.

Her er dei ti viktigaste kommareglane:

1. Vi set komma etter leddsetninga når ho står først i heilsetninga.
2. Vi set komma etter som-setningar.
3. Vi set komma framfor og etter som-setningar som er ikkje er «naudsynte».
4. Vi set komma før og etter innskot.
5. Vi set alltid komma framfor ordet «men».
6. Vi set komma for å skilje sideordna heilsetningar.
7. Vi set komma ved oppramsing.
8. Vi set komma mellom ein replikk og verbet som fortel korleis replikken blir sagt fram.
9. Vi set komma ved svarord.
10. Vi set komma ved tiltaleord.

EKSTRA: Det finst minst eitt nyord i kvar av dei 12 kommaoppgåvene. Set ring rundt desse nyorda.

Bli-kjent-intervju 1

BOKMÅL

Gå rundt i klasserommet og still spørsmålene nedenfor. I rutene skriver du inn navnet på den eller dem som kan svare bekreftende. Start med å spørre dem som du kjenner dårligst fra før av!

Har du en tante eller en onkel i utlandet?	Har du en hund?	Følger du gjerne med på Hotel Cæsar?
Klarer du å løppe sykkel selv?	Har du Arsenal eller Chelsea som favorittlag?	Foretrekker du brunost på brødiskiva?
Kan du hoppe salto på trampoline?	Har du sett alle de tre Ringenes herre-filmene?	Sjekker du været på www.yr.no?
Har du hatt akvariefisk?	Har du vært i Stockholm?	Har du litt lyst til å synge i kor?
Greier du å rulle tunga?	Har du plukket bær i løpet av det siste året?	Har du en bror eller en søster på skolen?

Bli-kjent-intervju 2

NYNORSK

Gå rundt i klasserommet og still spørsmåla nedanfor. I rutene skriv du inn namnet på dei som kan svare «ja». Start med å spørje dei som du føler at du kjenner minst frå før av!

Kan du andre språk enn norsk og engelsk?	Har du lese ei av Harry Potter-bøkene?	Synest du egentleg at det er gøy å støvsuge?
Har du matematikk som favorittfag?	Kan du tenkje deg å kjøpe mat til småfuglane for dine egne pengar?	Tør du å hoppe frå timeteren i eit stupetårn?
Kven er venstrehendt?	Kan du tenkje deg å bli stortingspolitikar?	Har du runda alle bretta i Super Mario Galaxy?
Likar du å spele brettspel?	Har du nokon gong mista mobilen din i vatnet?	Greier du å sleikje deg sjølv på nasen?
Ser du på Dagsrevyen nesten kvar veke?	Har du besøkt nettstaden www.snl.no?	Søv du som regel på magen, ikkje på ryggen?

ORDBOKØVELSER

DEL A: TEMPO

BOKMÅL

Hvor raskt klarer du å slå opp i ordboken din? Nedenfor ser du 24 oppslagsord. Finn den siden der oppslagsordet står, og skriv sidetallet i ruten til høyre for oppslagsordet. Du har sju minutter på denne oppgaven:

våpenhvile	
kvalm	
elleve	
skjennepreken	
vei	
ja	
omvendt	
gevær	
tatovere	
alfabet	
mikroskop	
rømmegrøt	

pensjonist	
svarteliste	
harpun	
razzia	
uff	
penn	
makaber	
sabbat	
klissvåt	
trillion	
sprint	
breiflabb	

DEL B: OPPSLAGSORD

Ikkj alltid er det lett å finne fram i en ordbok. Hvilket ord må du slå opp på for å kontrollere om ordene nedenfor er stavet på riktig måte?

1. svømte	SVØMME
2. glatttest	
3. gjess	
4. sloss	
5. syntes	
6. eldre	

7. stolene	
8. tenkte	
9. avisa	
10. best	
11. kyr	
12. lengre	

ORDBOKØVINGAR

DEL A: TEMPO

NYNORSK

Kor raskt klarer du å slå opp i ordboka di? Nedanfor ser du 24 oppslagsord. Finn den sida der oppslagsordet står, og skriv sidetalet i ruta til høgre for oppslagsordet. Du har sju minutt på denne oppgåva:

birkebeinar	
kastrere	
jamaldring	
robot	
gjeng	
overtid	
pest	
håv	
lysår	
klossmajor	
fastelavnsris	
krøpling	

konk	
grunnflate	
kakerlakk	
smilehol	
duskregn	
novelle	
moldvarp	
idémyldring	
forstokka	
sjølv sagt	
tidtrøyte	
innfløkt	

DEL B: OPPSLAGSORD

Ikkje alltid er det lett å finne fram i ei ordbok. Kva for eit ord må du slå opp på for å kontrollere om orda nedanfor er stava på riktig måte?

1. store	STOR
2. feigt	
3. heldt	
4. såg	
5. reiv	
6. mødrer	

7. eldre	
8. stal	
9. syntest	
10. døtrene	
11. vore	
12. mjukare	

Skolefilmfestival for bergenselever

Den Kulturelle Skolesekken, Bergen Kino og Bergen Internasjonale Filmfestival (BIFF) går hvert år sammen om å invitere Bergens niende- og tiendeklassinger til en skolefilmfestival.

Oppgavene kunngjøres i oktober, og elevene får noe profesjonell hjelp underveis i filmprosjektene sine. Sluttstrek settes i mars måned, med filmframvisning og premie-utdeling på Bergen Kino. Årets tema var «glede».

Dansk faghefte om filmkunnskap

Undervisningsministeriet i Danmark gir ut det som mange norske lærere etterspør, nemlig solide faghefter til hvert fag. Fordi danskene har bevart ordningen med valgfag på ungdomstrinnet, finnes det i Danmark et fag som heter «filmkundskab», og det tilhørende fagheftet på 18 sider byr på både læreplanmål, faglige råd og bakgrunnsstoff.

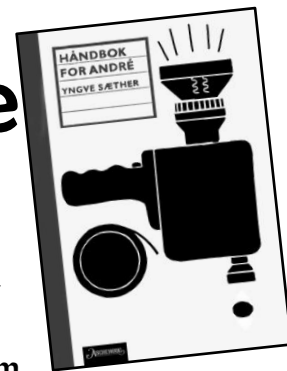
Ved norske ungdomsskoler kan det være aktuelt å tilby «filmkunnskap» som en del av faget utdanningsvalg, gjerne i et tverrfaglig prosjekt med fagene norsk og kunst og håndverk. Læringsmålene til utdanningsvalg skal egentlig utarbeides lokalt og utledes fra læreplanene for videregående, men kanskje er det like greit å «stjele» fra danskene?

Den danske planen sier blant annet at elevene skal «kunne fortelle en levende historie med levende bilder ut fra egne ideer og andres inspirasjon» og «kunne samarbeide om et filmprosjekt fra idé til ferdig produkt».

Ny ungdomsroman:

Lærerik samtale om film og savn

Filmprodusenten Yngve Sæther skrev en av fjorårets beste ungdomsbøker. *Håndbok for André* handler om en ungdomsskoleelev som bestemmer seg for å lage film om søsteren som ligger i koma.

Sommerferien blir ikke helt som planlagt for André. Storesøsteren blir liggende i koma etter en alvorlig ulykke og våkner aldri mer. Til alt hell blir André kjent med den nye naboenta Pia, og de to bruker sommeren til å lage en dokumentarfilm om Pia.

En gammel familievenn bosatt i USA, filmskaperen Alex, dukker opp og blir boende hos familien. Forholdet mellom André og Alex minner mye om forholdet mellom en læregutt og hans mester. I de mange samtalene får André innsikt i både filmhistorie, virkemidler og filmproduksjon.

Kapitler fra a til z

Den rikt illustrerte boka er delt inn i 26 kapitler, og kapitelloverskriftene er inspirert av alfabetet. Det første kapitlet heter «Amatør», deretter følger «Blikk», «Cinema», «Dramaturgi», «Eksposering» og så videre. I hvert kapittel løfter forfatteren fram et aspekt ved filmkunsten og fletter naturlig inn opplysninger om viktige filmer i filmhistorien. Romanen fungerer som en lærebok der kunnskap er pakket inn i dialoger, tanke-referat, handlingsreferat og skildringer.

Håndbok for André likner på mange måter på Jostein Gaarders *Sofies verden*, men der

Gaarder tar for seg filosofiens historie, holder Yngve Sæther seg til filmverdenen.

Bearbeiding av sorg

Elever vil lett kunne oppdage handlingstrådene i romanen. Boka handler om to unge mennesker som lager en film, men den handler også om hvordan André takler tapet av storesøsteren sin, og om hvordan André lærer storesøsteren sin å kjenne på en ny måte gjennom arbeidet med filmen. Samtalene om følelser, sorg og savn gjør boka rikere. Det er likevel ikke tvil om at forfatteren skriver aller best om film.

Fin bok til særemne

Filminteresserte elever bør kunne få mye ut av et særemne som tar utgangspunkt i Yngve Sæthers roman. Elevene kan for eksempel sammenlikne *Håndbok for André* med vanlige filmhåndbøker, eller elevene kan sammenlikne romanen med *Kongsspegele*, *Sofies verden* eller andre bøker der forfatteren prøver å formidle kunnskap gjennom dialog. Elevene kan også fordype seg i Yngve Sæthers filmatiske verker, for eksempel spillefilmen «Mannen som elsket Yngve».

Yngve Sæther:

«Håndbok for André» (278 sider)
H. Aschehoug & Co. 2009

Hvor kan elevene lære mer om film?

En norsklærer som ønsker at elevene skal få større bakgrunnskunnskaper om film, har mange muligheter. Her omtaler vi noen av de beste kildene for ungdomsskoleelever:

1 www.dr.dk/kortfilm

NRKs søsterselskap i sør, Danmarks Radio, har lagd praktfulle og elevvennlige nettsider om film. På nettstedet kan elevene lett klikke seg videre til artikler om filmsjangrer, dramaturgiske modeller, filmens drivkrefter, person-tegninger, klipping, kamerabruk, tid, lys og lyd. Det må være fullt mulig for enkeltelever eller grupper å bruke disse nettsidene som utgangspunkt for små foredrag.

En innvending reiser seg raskt: Sidene er skrevet på dansk, ikke på norsk. Helt opplagt vil elevene måtte anstrenge seg litt ekstra for å tilegne seg stoffet, men temaet fanger mange – og norsk ungdomsskoleelever skal faktisk lære seg å lese enkle danske tekster. Hvis de beste filmsidene på nettet faktisk er de danske, vil elevene oppleve at det har en klar nytteverdi å kunne dansk. I beste fall kan elevene bli motivert til å oppsøke danske nettsteder også i framtiden!

PS: Også nettsidene til Det danske filminstitutt (www.dfi.dk) inneholder mye bra. Bruk «den gode historie» som søkeord.

2 Lindrup (m.fl.): «Skyt en film – praktisk filmarbeid»

Noen bøker er gode, selv om de begynner å bli litt gamle. Filmhåndboka til Mia Lindrup og Turid Marthinsen er en slik bok. At Gyldendal gav den ut allerede i 2001, er ikke noe alvorlig ankepunkt. De aller fleste ungdomsskoleelever vil lære mye av å arbeide med denne boka.

3 Frøyen: «Fra idé til film»

Også Yngve Frøyens filmhåndbok ble utgitt i 2001, av Forlaget Fag og Kultur. Layouten er frisk og ungdommelig. Innholdsmessig er den godt tilpasset unge tenåringer med begrenset filmerafring.

4 Dahl (m.fl.): «Akantus»

Er det kunst-og-håndverk-lærere eller norsklærere som skal gi elevene filmkunnskap? 2006-utgaven av Samlagets lærebok Akantus inneholder 26 gode sider om filmens virkemidler. Kapitlet inviterer til tverrfaglig samarbeid mellom norsk og kunst og håndverk.

FILMROMMET.NO

NorgesFilm og Norsk filminstitutt åpnet i mai 2010 en internettbasert filmtjeneste for alle norske skoler og biblioteker. Opplegget er enkelt, og prisen er lav. For 3000 kroner årlig kan en skole sikre seg fri tilgang til mer enn tusen filmer. Alle filmene er merket med anbefalt alder og passer godt til undervisningsbruk.

Det nye nettstedet, www.filmrommet.no, er nesten for godt til å være sant. Her kan lærere med noen få tastetrykk hente fram mange av de beste filmene som finnes til undervisningsbruk. Filmene er delt inn i seks ulike kategorier. I mai 2010 er fordelingen slik:

- 301 kortfilmer
- 297 spillefilmer
- 273 dokumentarfilmer
- 95 undervisningsfilmer
- 67 reklamefilmer
- 20 historiske filmer

Brukerne av nettstedet kan også navigere seg fram ved å klikke på sjanger, ved å bruke den alfabetiske innholdsfortegnelsen – eller ved å bruke søkefeltet. Alt skolen trenger for å se film, i tillegg til den lave årsavgiften, er et internettabonnement (ADSL eller bedre) og en datamaskin med kapasitet til å vise film. De fleste kan også koble datamaskinen til et tv-apparat eller en projektor.

Filmrommet.no er en gullgrube for lærere i norsk, engelsk, fremmedspråk, samfunnsfag, RLE og kunst og håndverk – men også realfagslærere vil finne sitt!

NORSK FILMHISTORIE 1

Hvilke filmtitler passer sammen med hvilke opplysninger? Fyll ut tabellen!
Tips: Let etter spor i småtekstene hvis du ikke kan filmhistorien på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Brudeferden i Hardanger

1. Filmen, en musikal fra 1974, bygger på en roman av forfatteren Johan Falkberget. Handlingen er lagt til den oppdiktede Olderdalen i Trøndelag, der en dumsnill og lettlurt landhandler vil være stormann og investerer i aksjer. Rolv Wesenlund har hovedrollen.

B. Budbringeren

2. I denne skrekkfilmen fra 1958 reiser seks Oslo-folk til en øde hytte i Østerdalen. Lensmannen forteller hyttegjestene at et vann like ved hytta har en magisk virkning: Folk får lyst til å drukne seg der.

C. Bør Børson jr.

3. Hovedpersonen i denne komedien er postbudet Roy – et av de aller verste postbudene på Grünerløkka i Oslo. Roy åpner andres brev, og han avgjør hvor mye av posten som skal nå fram til kundene. Problemene starter for alvor når han finner en husnøkkel og låser seg inn i en fremmed leilighet. Filmen ble solgt til over 40 land.

D. De dødes tjern

4. I denne filmen følger vi en mann med psykiske problemer. Han har levd et skjermet liv på et behandlingshjem, men har nå fått leilighet i storbyen. Små utfordringer, som å gå i butikken eller å krysse et restaurantgulv, framstår som noe helt uoverstigelig. Filmen ble i 2002 nominert til Oscar for beste utenlandske film.

E. Den store barnedåpen

5. Sørlandsjenta Josefa flykter unna en ekkel og innpåsliten onkel, men havner i båten til den enda verre Fændrik, som voldtar henne og er slem. I denne filmen fra 1937 slipper Josefa unna Fændriks fantestreker, for Fændrik faller over bord og drukner.

F. Døden på Oslo S

6. Fabrikkjenta Alvilde har drukket seg full og hatt omgang med «Gjøken», en mann som legger eggene sine i flere reir. Alvilde får barn, men den strenge kapellannen nekter å døpe barn som er født utenfor ekteskap. Filmen fra 1938 var debutfilmen til Tancred Ibsen, barnebarnet til Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson.

G. Elias og kongeskipet

7. To tenåringsgutter, Pelle og Proffen, får nærkontakt med Oslos underverden. Ungdommene må blant annet forholde seg til barneprostitusjon og narkotikamisbruk. Forfatteren Ingvar Ambjørnsen skrev boka som regissøren Eva Isaksen gjorde om til film i 1990.

H. Elling

8. Filmtittelen leder tankene til et av norgeshistoriens mest kjente malerier, malt av Adolph Tidemand og Hans Gude i 1848. I filmen forelsker Marit seg i Anders, men blir avvist. Mange år senere forelsker Marits datter seg i Anders' sønn, og det blir bryllup.

I. Fant

9. En animasjonsfilm fra 2007 om en liten redningsskøyte i trøbbel. «Hovedpersonen» hører hjemme i kystsamfunnet Lunvik, men reiser på jakt etter Prinsessebåten i Saltstraumen. Der får han problemer med kaksen Rocke-Gabrielsen II og redningssentralen.

NORSK FILMHISTORIE 2

Kva for nokre filmtitlar og opplysningar passar saman? Fyll ut tabellen!
Tips: Leit etter spor i småtekstane dersom du ikkje kan filmhistoria på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Fjols til fjells

B. Flåklypa Grand Prix

C. Gategutter

D. Gjest Baardsen

E. Herman

F. Izzat

G. Julenatt i Blåfjell

H. Kampen om tungtvannet

I. Kaptein Sabeltann

1. «Nei, dra meg baklengs inn i fuglekassa!» seier Solan Gundersen i denne fartsfylte dokkefilmen frå 1975. Kjell Aukrust og Ivo Caprino samarbeidde om manuskriptet. Ingen annan film er blitt sett av så mange nordmenn.
2. Denne teiknefilmen tek oss med til eit usynleg land, der helten prøver å finne skatten til ein sjørøver som heiter Gabriel. Terje Formoe fann opp figurane i denne historia.
3. I denne filmen frå 1939 møter vi ein skurk som kan minne om ein norsk Robin Hood. Nokre historikarar har reagert på framstillinga, for korkje rikfolk eller fattigfolk ønskte seg denne tjuven som gjest. I starten av filmen klarer hovudpersonen å fri seg frå handjern og kjettingar. Deretter klatrar han gjennom pipa og opp på taket.
4. Ei lita jente risikerer livet og legg ut på ein lang tur, til stader der ho aldri før har vore. Målet hennar er å redde livet til faren. Men menneska har fått tak i blåsølvet, og ho må alliere seg med skapningar som kler seg heilt annleis ...
5. Ein av dei store norske regissørane, Edith Kalmar, står bak denne komedien frå 1957 om livet på Hurlumhei høvfjells-hotell. Portier Poppe (Leif Juster) har til oppgåve å ta imot dei kravstore gjestene, men forviklingar oppstår. Ein pikkolo utkledd som mann viser seg å vere dottera til hotelldirektøren.
6. I denne filmen frå 2005 møter vi Wazim, Riaz og Munawar, born av pakistanske innvandrarar. Dei tre kameratane føler seg norske og forventar den same respekten som nordmenn får. Dei synest skulen er keisam og vel det harde gjenglivet i East Side Crew.
7. Forfattaren Lars Saabye Christensen dikta opp denne historia om ein elleve år gammal gut som først mista håret, deretter bestefaren på sjølvaste julekvelden. I 1990 laga Erik Gustavsson ferdig ein sår og morosam film om denne guten.
8. Arne Skouen var kjent som ein av «gullpennane» i Dagbladet, men han var også filmskapar. I 1949 laga han ein film om ein gjeng gitar på austkanten i Oslo. Dei stel kokos frå Styggens lastebil, og dei krev samhald og lojalitet av kvarandre.
9. Denne filmen har mykje dokumentar i seg, for fleire skodespelarane er ekte norske krigsheltar frå den andre verds-krigen. Storparten av handlinga er lagt til Rjukan i Telemark.

NORSK FILMHISTORIE 3

Hvilke filmtitler passer sammen med hvilke opplysninger? Fyll ut tabellen!
Tips: Let etter spor i småtekstene hvis du ikke kan filmhistorien på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Kautokeino-opprøret

1. «Jeg har en plan», sier hovedfiguren i denne filmen – og får som vanlig hjelp av den småfikse Benny og den engstelige Kjell. I denne filmen dukker også Harald Steen jr. opp som en småtussete sprengstoffekspert.

B. Kurt blir grusom

2. Filmtittelen er lik navnet på hovedfiguren, en snakkende Volkswagen. Figuren ble opprinnelig skapt i Bodø på 1980-tallet som et ledd i trafiksikkerhetsarbeidet for barn.

C. Lange flate ballær II

3. Denne filmen fra 1957 ble nominert til Oscar for beste utenlandske film. Handlingen er dramatisk. Tolv norske motstandsmenn på sabotasjeoppdrag blir avslørt. Bare Jan Baalsrud (Jack Fjeldstad) kommer seg unna i første omgang, men klappjakten på Baalsrud fortsetter i to måneder til.

D. Mannen som elsket Yngve

4. En forfatter og filmskaper fra Trondheim, Erlend Loe, har mye av æren for denne data-animerte barnefilmen, der det går opp for hovedpersonen at samfunnet ikke verdsetter truckførere.

E. Max Manus

5. Seks mannfolk fra EdGarasjen i Fredrikstad blir utkalt til den årlige heimevernsøvelsen. Våre helter skjønner snart at øvelsen er en del av en omfattende NATO-operasjon. Takket være vennskapet med en amerikansk admiral kan Fredrikstad-guttene redde Norge fra å bli rammet av en atombombe.

F. Ni liv

6. Filmen handler om en konflikt mellom nordmenn og samer i 1852. Kringling om blant annet spritsalg ender med drap på lensmannen Buch og handelsmannen Ruth. De norske myndighetene svarer med å henrette to ledende samer. Nils Gaup hadde regien for denne filmen, som hadde premiere i 2008.

G. Olsenbanden og
Dynamitt-Harry

7. Helten i denne filmen fra 2008 er en norsk krigshelt, framstilt av skuespilleren Axel Hennie. Et tysk forsyningskip senkes, og arbeidstjenestens arkiver i Oslo sprenges. Helten overlever.

H. Orions belte

8. Denne filmen fra 1985 er laget etter en roman ved samme navn, skrevet av Jon Michelet. Mye av handlingen er lagt til Svalbard, der det norske mannskapet på skuta «Sandy Hook» oppdager hemmelig sovjetisk peileutstyr. Filmen innledet «helikopterperioden» i norsk film, med mange actionpregede scener. Et bestemt stjernebilde har en viss betydning.

I. Pelle Politibil

9. Vi er i Stavanger, og det er november 1989. Berlin-muren faller og på Kongsgård videregående skole oppdager Jarle Klepp at han er hodestups forelsket – ikke lenger i Katrine, men i den tennisspillende Yngve. Filmen hadde premiere i 2008.

NORSK FILMHISTORIE 4

Kva for nokre filmtitlar og opplysningar passar saman? Fyll ut tabellen!
Tips: Leit etter spor i småtekstane dersom du ikkje kan filmhistoria på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Pitbullterje

1. I denne filmen frå 2005 møter vi den tolv år gamle Jim, som er minst i klassen. Dei store gutane tvingar Jim til å kjøpe øl og røyk – og til å arrangere festar i garasjen. Så startar ein ny gut i klassen, ein gut som kan glefse mot dei mektige gutane. Forfattaren Endre Lund Eriksen har skrive manuskriptet.

B. Shetlandsgjengen

2. På Stord drøymde Kåre om å bli fotballproff for Manchester United, men han vart aldri meir enn ein lagerarbeidar på det lokale verftet. I denne morosame filmen får Kåre trøbbel når den gamle rivalen Stian dukkar opp. Han er blitt storkar og prøver å vinne tilbake vakre Anna.

C. Sofies verden

3. Gabriel Scott skreiv i 1904 ein roman om Balsgården, der sorenskrivaren heilt uventa får besøk av den ugifte og fæle systera si. Tante Blanca er ei snerrande og bitter jomfru, som «snakkar rett ut av posen». Romanen vart til film i 1940.

D. Stompa & Co

4. Denne filmen frå 1999 byggjer på ein roman av Jostein Gaarder. Hovudpersonen er ei ung jente som får mystiske brev med filosofiske spørsmål. Verda opnar seg for henne.

E. Sult

5. Denne filmen byggjer på ei samisk segn. Ein omstreifande russisk røvarbande angrip ein samisk familie og drep alle, men ikkje den 16 år gamle Aigin som har vore ute på jakt. Kan han hemne seg? Regien er ved Nils Gaup, og filmen er så god at han i 1988 vart nominert til Oscar for beste utanlandske film.

F. Tante Pose

6. Hovudpersonen i denne filmen heiter eigentleg Stein Oscar Magel Paus-Andersen. Han er ein impulsiv tenåring ved Langåsen pensjonatskole. Blant kameratane er Bodø og Bergen, og vi møter også lektor Tørrdal. Filmene er frå 1962.

G. Ti kniver i hjertet

7. Ein norsk krigsfilm frå 1954. Filmene handlar om norske motstandsmenn som fraktar menneske og forsyningar over Nordsjøen, mellom Storbritannia og Noreg. Sjøkaptein Leif Larsen spelte seg sjølv i filmene: Han sa at det var skumle å stå framfor eit kamera enn framfor ein tysk mitraljøse.

H. United

8. I 1994 gjorde Marius Holst ein Lars Saabye Christensen-novelle om til film. Hovudpersonen er Otto, ein gut som ofte sit på benken når laget hans spelar fotball. Ein dag får Otto ein ny ven, som ganske snart lokkar Otto til å kaste stein på fotball-dommaren. Eit løfte står sentralt i handlinga.

I. Veiviseren

9. I denne filmen får publikum sjå ein svolten mann som går rundt i Kristiania. Vi forstår kor desperat han er, og vi forstår at han av og til er ute av balanse. Filmene byggjer på ein roman av Knut Hamsun.

QUIZ OM NORSK FILM

		1	X	2
A	Hva heter den statlige etaten som setter aldersgrense på kinofilmer? 1) Kirkelig felleståd, X) Medietilsynet, 2) Norsk filminstitutt			
B	Når var det ulovlig å vise nakne damelegger på norske kinoer? 1) Mellom 1910 og 1930, X) Mellom 1940 og 1960, 2) Mellom 1970 og 1990			
C	Amandusfestivalen er en konkurranse for unge, norske filmskapere under 20 år. I hvilken by blir prisen delt ut? 1) Haugesund, X) Lillehammer, 2) Tromsø			
D	Hvem regisserte «Flåklypa Grand Prix»? 1) Ivo Caprino, X) Reodor Felgen, 2) Kjell Aukrust			
E	Deler av en kjent filmserie ble spilt inn i Norge. Hvilken filmserie? 1) Die Hard, X) Ringenes Herre, 2) Starwars			
F	Hvilken norsk skuespillerinne er to ganger nominert til Oscar? 1) Wenche Foss, X) Liv Ullmann, 2) Ane Dahl Torp			
G	«Den store barnedåpen» regnes som den første ordentlige norske lydfilmen. Når hadde denne filmen premiere? 1) I 1884, X) I 1905, 2) I 1931			
H	I hvilken by ligger Den norske filmskolen, som tar opp studenter annethvert år? 1) Kristiansand, X) Lillehammer, 2) Bodø			
I	Hvilken norsk dokumentarfilm er blitt belønnet med en Oscar? 1) Kampen om tungtvannet, X) Kon Tiki, 2) Heftig og begeistret			
J	Animasjonsfilmene om redningsskøyta Elias er lagt til et norsk kystmiljø. Hvilket? 1) Helgelandskysten, X) Sørlandskysten, 2) Sunnmørskysten			
K	Hva heter skuespilleren som spilte rollen som Max Manus? 1) Nicolai Cleve Broch, X) Kristoffer Joner, 2) Axel Hennie			
L	Hva heter regissøren som står bak «10 kniver i hjertet», «Blodsband» og «Kongen av Bastøy»? 1) Hans Petter Moland, X) Petter Næss, 2) Marius Holst			

Fleip eller fakta om filmens virkemidler

Nedenfor ser du 18 påstander om virkemidler i film. Sett kryss for å markere om påstandene er fleip eller fakta!

	FLEIP	FAKTA
A Helten beveger seg ofte fra venstre mot høyre på lerretet, mens skurken eller fienden beveger seg fra høyre mot venstre.		
B I et bildeutsnitt der noen områder er opplyst og noen områder er mørklagt, skjer de viktigste hendelsene i det mørklagte området.		
C I noen tv-serier blir bildet splittet for å vise hendelser som skjer samtidig.		
D På film er det vanlig at vi hører harde metalliske lyder når vi følger helten i historien, mens vi hører fuglekvisper og naturlyder når vi følger skurkene.		
E Hvis en bestemt lyd er knyttet til en bestemt person i filmen, for eksempel tung pust, kan lydets styrke gi oss opplysninger om hvor langt unna personen er.		
F Vi kaller det gjerne for en lydbru når lyden på slutten av et filmklipp hører sammen med bildet i det neste filmklippet.		
G Hvis vi ser at en skikkelse leser et brev og fotografen zoomer inn på skriften i brevet, godtar seerne at det neste filmklippet viser de hendelsene som brevet forteller om.		
H Hvis «Petter» spør «Svein» om forholdet til sjefen, og det neste filmklippet viser at «Svein» stikker en kniv hardt i bordplaten, skjønner vi at «Svein» er glad i sjefen.		
I Hvis to personer står i god avstand til hverandre på et oversiktsbilde, kan det hende at filmskaperen vil få oss til å tenke at de to personene også står langt fra hverandre når det gjelder holdninger og tenkemåte.		
J I muslimske land har filmskapere ikke lov til å bruke dørtrikset, som går ut på at personer som går inn gjennom en dør i én bygning, i virkeligheten kommer ut av en helt annen dør i en annen bygning.		
K Vi filmer ovenfra og ned, i fugleperspektiv, for å få en person til å virke mektig.		
L Vi filmer nedenfra og opp, i froskeperspektiv, for å få en person til å virke liten og sårbar.		
M Enkelte filmskapere bruker håndholdt kamera for å skape en mer realistisk og skummel stemning.		
N Hvis en rollefigur begynner å kle seg på en helt ny måte midtveis i filmen, kan seerne begynne å tro at rollefiguren har forandret seg også på innsiden.		
O Når en filmskaper snakker om «meningsbærende rekvisitter», kan han for eksempel tenke på at Bibelen som hovedpersonen holder, skal vise at hovedpersonen er kristen.		
P Hvis filmskaperen lar hovedpersonen vandre i et landskap der sola står opp, fuglene kvitrer og plantene blomstrer, sender filmskaperen et tydelig signal om at hovedpersonen nærmer seg slutten av livet.		

Litteraturundervisning i flerkulturelle klasserom

En stadig større andel av elevene i norske klasserom har innvandrerbakgrunn. Hvordan kan norsklærere legge opp norskundervisningen for å treffe denne elevgruppen hjemme?

En av de virkelig store utfordringene som norsk skole står overfor, er å forbedre lese- og skriveferdighetene til ungdomsskoleelever med innvandrerbakgrunn. Tallrike undersøkelser har vist at særlig innvandregutter kan slite med motivasjonen og bryte av skolegangen altfor tidlig. At norske skoleklasser etter hvert har fått et internasjonalt tilsnitt, har rokket ved norskfagets nasjonsbyggende rolle. Det er ikke lenger helt stuert av norsklærere å pøse på med norsk 1800-tallslitteratur.

Høyskolelektor Torill Strand tar til orde for å legge mer vekt på migrasjonslitteratur i norskundervisningen på ungdomstrinnet. Ungdomsromaner som skildrer hvordan det er å flytte til og vokse opp i et annet land, kan for eksempel knyttes til det litterære temaet «ansvar og oppbrudd». Slike tekster kan stilles opp mot klassiske tekster fra norsk kulturarv, men ofte vil det være like relevant å diskutere om bøkens skildring av virkeligheten stemmer med den virkeligheten som elevene ser og opplever: Virker handlingen troverdig? Er de litterære figurene skildret på en realistisk måte? Klarer forfatteren å vise hvordan det er å vokse opp som innvandrer i et samfunn? Finnes det noe budskap som forfatteren prøver å nå ut med?

Mange eksempeltekster

Torill Strands nye bok for lærerstudenter og norsklærere, *Litteratur i det flerkulturelle klasserommet*, inneholder mange refleksjoner omkring norskfaget som et fag for kulturforståelse og identitetsutvikling. Et stort pluss ved boka er at disse refleksjonene er tett knyttet til de mange eksempeltekstene som forfatteren har funnet fram til. Torill Strands bok er i høyeste grad en bok som serverer praktiske løsninger.

I forordet til boka definerer Strand migrasjonslitteratur som «litteratur som tematiserer kulturmøter, migrasjonsopplevelser og integreringsprosesser». Et viktig poeng for forfatteren er at migrasjonslitteratur vil skape

gjenkjenning for noen elever, mens andre elever vil få innblikk i helt nye problemstillinger. Begge deler er verdifullt.

Hoveddelen av boka er en gjennomgang av ulike tekster som enten Torill Strand eller studentene hennes har prøvd ut i skolestua. Følgende liste gir et visst inntrykk av hvilke tekster som blir omtalt – og kanskje kan listen også gi ideer til egen undervisning:

- *En plass i verden* av Mette Newth (2006)
- *Pakkis* av Khalid Hussain (1986)
- *Gjenta frå landsvegen* av Halvor Floden (1936)
- *Svart elfenben* av Arne Svingen (2005)
- *Et øye rødt* av Jonas Hassen Khemiri (2005)
- *Drageløperen* av Khaled Hosseini (2006)
- *Kall det hva faen du vil* av Marjaneh Bakhtiari
- *Persepolis* av Marjane Satrapi (2005)
- *Albert Åberg og soldatpappaen* av Gunilla Bergström

Forfatter med flere fag i fagkretsen

Torill Strand er høyskolelektor ved Høyskolen i Oslo, avdeling for lærerutdanning. Hun er kjent som medforfatter av *Underveis*, Gyldendals læreverk i samfunnsfag for ungdomstrinnet. Koblingen mellom norsk og samfunnsfag er tydelig til stede i boka. Strand framhever selv at gutter lett lar seg fenge av romaner som prøver å skildre en historisk virkelighet.

Torill Strand:

«Litteratur i det flerkulturelle klasserommet.
Mangfold, migrasjon og muligheter»
(202 sider)

Veiledende pris: 249,- kroner

Universitetsforlaget 2010

Studieark til romaner

Den norske barne- og ungdomslitteraturen blomstrer, men for en vanlig norsklærer er det vanskelig å ha oversikt over de romanene som passer spesielt bra for ungdomsskoleelever. Norsknytt ønsker å tilby hjelp.

Framover vil Norsknytt presentere én ungdomsroman i hvert nummer. Målet er å tilby inspirerende og lett tilgjengelig undervisningsmaterieell. Noen faste elementer vil gå igjen fra gang til gang:

1. Handlingsreferat

Et grundig handlingsreferat skal gjøre det enklere for læreren å danne seg et inntrykk av romanen. Referatet kan også gjøre det enklere for læreren å stille spørsmål til elever som er i gang med å lese boka.

2. Persongalleri

En liste over de viktigste figurene i boka kan være et nyttig hjelpemiddel i samtaler med elevene. Læreren kan for eksempel spørre om hva som kjennetegner de ulike figurene eller be elevene om å gruppere figurene i kategorier som «hjelpere» og «fiender».

3. Diskusjonsoppgaver

Et sett diskusjonsoppgaver til elevene kan brukes på ulike måter. Læreren kan bruke oppgavene som utgangspunkt for en klassesamtale, eller elevene kan svare muntlig eller skriftlig på et visst antall oppgaver. For å kunne svare på spørsmålene må elevene kjenne godt til handlingen. Det er likevel ikke slik at oppgavene er tenkt som kontrollspørsmål. Målet er snarere at

elevene skal reflektere over det de har lest.

4. Fordypningsoppgaver

Fordypningsoppgavene passer best som etterarbeid etter at elevene er ferdige med å lese romanen. Noen av oppgavene går ut på at elevene skal nærlese teksten eller undersøke nærmere noen av de faktaopplysningene som finnes i romanen. Andre oppgaver legger opp til muntlige aktiviteter, for eksempel foredrag eller dramatiseringer. En siste gruppe oppgaver er de rene skriveoppgavene, som enten kan gis som hjemmelektse eller som oppgaver til en skrive dag på skolen.

Felles arbeid med romaner

Når elever skal lese romaner, er det ikke uvanlig at elevene får velge bok etter eget ønske. Dermed hender det ofte at elevene leser hver sin bok – og at alle elevene leser bøker som læreren selv ikke har lest.

I beste fall får elevene økt leselyst og bedre språkfølelse av å lese på egen hånd. Gode bøker kan også gi inspirasjon til egen skriving. Men stillelesingsprosjekter kan også være ensomme opplevelser der elevene ikke mottar noen form for motiverende respons, verken fra norsklæreren eller klassekameratene. Derfor kan det være en god idé at elevene av og til leser samme roman.

Norsknytt valg:

Jakten

Da Kulturdepartementet delte ut sine priser for beste barne- og ungdomslitteratur i 2009, gikk debutantprisen til Baroch Tendler (pseudonym) for ungdomsromanen *Jakten*. Juryen mente at det var vanskelig å plassere romanen i én enkelt bås: Den har elementer fra spenningssjangeren, men er først og fremst en realistisk fortelling fra det multietniske ungdomsmiljøet på Oslos indre østkant. Elever med innvandrerbakgrunn vil lett kunne kjenne seg igjen.

For norsklærere er det en ekstra glede at *Jakten* inneholder mange eksempler på ungdomsslang og kebabnorsk. Her er det kort og godt mye å ta tak i, både når det gjelder temavalg, språkbruk og andre litterære virkemidler.

De siste tiårene har mange elever leste *Døden på Oslo S* av Ingvar Ambjørnsen. Baroch Tendlers ungdomsroman fra Oslos østkant er ikke en dårligere bok.

Baroch Tendler:
«Jakten» (130 sider)
Cappelen Damm 2009

Jakten – handlingsreferat

Kapittel 1 (side 5–14)

Årets første skoledag for 10A ved Grønland Ungdomsskole i Oslo. Jeg-fortelleren Johan Franzen presenterer seg selv (enebarn av taterslekt, sønn av barnevernspedagog) og den rappkjefta bestevennen og norsk-pakistaneren Qasim. Rektor leser opp klasselistene, som alle kjenner til fra før, men snubler i uttalen av de mange innvandrernavnene. Johan og Qasim ser skolens miljøarbeider, Martin, kysse en mann. Johan får en rar følelse i magen.

Kapittel 2 (side 15–29)

Rektor samler skolens elever og kunngjør at moren til Mounir i 10B, er drept og at faren er forsvunnet. Skolegården blir til en ryktebørs der alle spekulerer i hva som er skjedd. Nyhetsmediene antyder æresdrap. Johans mor, barnevernspedagogen, forteller Johan at Mounir i en periode skal bo hjemme hos dem. Johan og Mounir må dele rom og dobbeltseng. I klassen til Johan oppstår en heftig diskusjon om hvem som kan ha drept Mounirs mor - ærekrenkelser flyr på kryss og tvers i det flerkulturelle klasserommet. Læreren, Trine Graven, styrker seg på flaska i friminuttet, men blir full. Elevrådsrepresentanten Indira varslar rektor og Trine Graven er ute av historien. Utenfor skolen ser Qasim en fyllik fotografere Bole-Tom, en nynazist på Grønland. Hjemme setter Johan på en DVD for å gi Mounir noe annet å tenke på, men skytefilmen virker mot sin hensikt. Mounir gråter seg i søvn, på skulderen til Johan.

Kapittel 3 (side 30–41)

Johan og Qasim stirrer mer på fylliken med kameraet og gjenkjenner ham som en anti-nazist som tidligere har besøkt skolen. Guttene snakker til ham, og de blir bedt om å kontakte ham, Sven Johansen, senere. Johansen ber dem da holde øynene åpne og hjelpe ham med å kartlegge rasistisk graffiti. Litt senere blir Johan og Qasim stoppet av to uhøflige politimenn i sivil. Fornærmelsene går begge veier, og guttene blir tauet inn. På glattcella møter Qasim en Sofie fra Barnevernet, som han snakker til på styggeste måte. Snart etter kommer guttenes mødre for å hente barna sine – og både Johan og Qasim får så øra flagrer. Utpå kvelden går guttene for å legge seg på Johans rom. Når Qasim våkner, holder Mounir rundt Johan.

Kapittel 4 (side 42–49)

Qasim stiller Johan spørsmål om homofili og sier at det ikke vil være problem for ham. Johan blir brydd og irritert. Ute på gata ser Johan og Qasim at Bole-Tom legger en ryggsekk ned i en dyr BMW. Guttene tar bilnummeret og finner ut at bilens eier er «Eva Scharnhorst Brattkollen».

Kapittel 5 (side 50–57)

Om kvelden prøver Johan og Qasim å åpne bagasjerommet i BMW-en. Bole-Tom og Gjeda oppdager dem og banker dem grundig opp. En politipatrulje får stoppet slagsmålet. På legevakta får Johan og Qasim spørsmål om drapet på Mounirs foreldre – politiet tror fortsatt at det dreier seg om æresdrap, selv om Mounir på det sterkeste har avfeid muligheten. Qasim møter Sofie fra Barnevernet og er frekk enda en gang.

Kapittel 6 (side 58–69)

Tiendeklassingene fra Grønland Ungdomsskole er på ekskursjon til Nøklevann. Der ser de nazisten Gjeda og en venn av ham, og elevene jager dem bort. Bare lærer Bengsrud har håp og ønske om å levere elevene noe som helst, men når Bengsrud forteller om en beverdam, kommer Qasim med kritiske motspørsmål som Bengsrud ikke kan svare på. Hjemme igjen legger Mounir hodet sitt i Mounirs fang og forteller om Palestina. Etterpå kommer Qasim på besøk og vil ha vennene med på telttur og jakt i marka. Mødrene til Johan og Qasim bruker kvelden til å male over rasistiske graffiti i nabolaget og må rømme fra politiet.

Kapittel 7 (side 70–83)

Sven Johansen, anti-nazisten, forteller guttene om en farlig nynazist, Kjell Scharnhorst. På skolen tenner noen på toalettene, sannsynligvis for å skremme elevene ved den flerkulturelle skolen. Johan og Qasim treffer enda en gang Sven Johansen, som nå har dratt med seg en gammel kvinne, Lilly. Det var hun som varslet politiet da guttene ble banket opp. Hun forteller at hun er en gammel venn av Johans oldemor. Etter en kaostime på skolekjøkkenet går Johan ut og snakker med skolens miljøarbeider om det å være homofil.

Kapittel 8 (side 84–93)

Johan, Qasim og Mounir drar på telttur i skogen, mest av alt for å gi Mounir noe annet å tenke på. Qasim har tatt jegerprøven og vil fange maten selv, men også Mounir viser at han kan mer enn vanlig om jakt og fiske. Guttene har med seg litt alkohol og har en trivelig kveld. I teltet koser Johan og Mounir videre med hverandre.

Kapittel 9 (side 94–107)

Qasim er ikke lenger i tvil om at Johan og Mounir er forelsket i hverandre, og han ber dem kysse hverandre for å sette et punktum for hemmeligholdet. Det gjør de to, og alle er fornøyde. Mounir har lånt

buksene til Johan. Når han graver i lommene, finner han ringen til den savnede faren sin. Johan forteller at han fant ringen da tiendeklassingene var på markatur. Qasim får de andre guttene med på at de må oppsøke beverdammen på nytt, for det er noe mistenkelig med den: Det virket ikke som den var i bruk, men den inneholdt friske kvister. Guttene forflytter seg. Når Johan og Qasim ligger inne i teltet, åpnes teltduken – og der står nynazisten Gjeddha sammen med Kjell Scharnhorst. Både Gjeddha og Scharnhorst er enige om at de to mørkhudete og homofile ungguttene skal dø, men de er ikke helt enige om måten. Johan og Mounir blir etter hvert bundet fast til et tre. Gjeddha har hentet bensin, men begynner å krangle med Scharnhorst om en pistol. Da dukker Qasim opp og fyrer løs med hagla si, først mot Gjeddha, så mot Scharnhorst.

Kapittel 10 (side 108–110)

Guttene undersøker Gjeddha og Scharnhorst. Begge lever, men de kan ikke røre seg. De hører bevegelser i buskene – det er Bole-Tom som stikker av. Qasim er overbevist om at beverhytta må inneholde noe spesielt. Han begynner å grave og ser snart en fot med en sko på. Qasim ber Mounir holde seg unna.

Kapittel 11 (side 111–115)

Guttene tilkaller politiet, som tar hånd om Gjeddha og Scharnhorst. Bole-Tom har politiet funnet i et bilvrak, også han i live. Politiet tilkaller guttenes mødre, som er oppskaket. Pressen kommer for å ta bilder, men holdes på avstand.

Kapittel 12 (side 116–130)

Lilly, kvinnen som varslet politiet den gangen Johan og Qasim fikk bank, er kommet på besøk til Johans hjem. Hun roser guttene for det de har gjort, selv om hun tidligere har advart dem mot de farlige nynazistene. I nyhetssendingene omtales hendelsene som et gjeng-opprør, en professor fra politiskolen snakker om en voldsspiral, og en representant fra Fremskrittspartiet ber imamene i Oslo om å komme på banen. Lilly lover å ta kontakt med noen gamle venner for å rydde opp i pressedekningen. Johan og Mounir legger seg nakne i dobbeltsenga, der de blir overrasket av Johans mor. Hun innleder en «alt-er-greit-samtale», men blir avvist. Senere får Johan, Mounir og Qasim besøke Politiets sikkerhetstjeneste, der de får vite mer om bakgrunnen for alle hendelsene. Foreldrene til Mounir var blitt drept fordi de var på feil sted til feil tid. Nynazistene som drepte dem, hadde prøvd å få det hele til å se ut som et æresdrap. Nynazistene hadde dessuten hatt to allierte i politiet – de to som Qasim hadde gjort sitt beste for å fornærme. Anti-nazisten Sven Johansen ordner et stort intervju med Dagsavisen. Avisene får nå tak i den sanne historien og hyller Johan, Qasim og Mounir som helter.

NORSKNYTT 2–2010

Jakten – persongalleri

- Johan Franzen. Romanens jeg-person, av taterslekt, tiendeklassing ved Grønland ungdomsskole
- Qasim. Johans bestevenn og klassekamerat i 10A, hobbyjeger, pakistansk opprinnelse
- Mounir Ali. Palestiner fra Libanon, sønn til draps-ofrene Mouna og Armoun Ali, gjest hos Johan, elev i 10B, Johans kjæreste i slutten av romanen
- Maria Franzen. Johans mor, tilsatt i barnevernet, enke etter at mannen døde i en arbeidsulykke da Johan var liten
- Uzma. Qasims mor, venninne av Maria, tilsatt i barnevernet
- «Tante Sofie». Kvinne tilsatt i barnevernet.
- Lilly. Gammel taterkvinne, gammel venn av Johans oldemor
- Rektor ved Grønland ungdomsskole
- Pedersen. Klassestyrer
- Trine Graven. RLE-lærer
- Bengsrud. Naturfaglærer
- Ib Christensen. Skolens vaktmester, dansk
- Martin. Skolens miljøarbeider, homofil
- Tom Hansen, «Bole-Tom». Nynazist på Grønland, ekte venn med to av spanerne i politiet
- Georg Johannessen, «Gjeddha».
- Kenneth Strøm
- Kjell Scharnhorst. Ledende høyreekstremist med en rekke internasjonale kontakter
- Sven Johansen. Antirasist, overvåker høyre-ekstreme miljøer
- Rasmus Arnesen. Ansatt i Politiets Sikkerhetstjeneste
- Nina. Journalist i Dagsavisen

Diskusjonsoppgaver til *Jakten* av Baroch Tendler

- A** «Lisbeth var som alltid frampå med de verste ryktene», skriver forfatteren. Hva slags rykter tror du at Lisbeth spredte? Hvordan vil du selv like å være venn med en person som dikter opp og sprer rykter? Hvordan får man stoppet rykter?
- B** I klasserommet til Johan henger det en plakat med påskriften «Ro, orden og disiplin», og den ene læreren bærer en T-skjorte med påskriften «Jeg er sjefen». Hvordan stemmer dette med forholdene i klasserommet? Hvilke råd ville du ha gitt til en lærer som skulle undervise i Johans klasse?
- C** «Jeg tror vi skal holde kjeft om dette. Jeg tror ikke det er kult for han om dette kommer ut på skolen», sier Qasim om Martin. Hva er det Qasim har oppdaget? Hvordan kan Qasim begrunne holdningen sin ytterligere?
- D** Den første kvelden Mounir bor hos Johan, prøver Johan å bryte opp den tunge stemningen ved å sette på en DVD. Hva skjer? Hvordan ville du selv ha støttet en venn som mistet en av sine nærmeste? Hvordan ville du ha likt at vennene dine oppførte seg?
- E** Etter drapet på Mounirs mor lager avisene store overskrifter: «Æresdrap ryster libanesisk miljø» og «Muslimdrapet opprører politikere». Hvorfor blir Johan og Qasim sinte når de ser overskriftene? Hvordan tenker journalister når de lager overskrifter?
- F** Forfatternavnet, Baroch Tendler, er et psevdonym. Hva kan være grunnen til at forfatteren ikke ønsker å stå fram med sitt egentlige navn? Hva tror du selv om bakgrunnen til forfatteren?
- G** Forfatteren har valgt å kalle en av skurkene for Gjedda. Hva slags egenskaper har en gjedde? Hva vil du tenke om personer som kalles for «Torsken», «Ålen», «Breiflabben» eller «Laksen»?
- H** «Dere to kukkhuer veit vel ikke engang hvilken jævla geit dere ramla ut av da dere blei født», sier Qasim. Hvem er det Qasim snakker til på denne måten? Hva er det som gjør denne fornærmelsen ekstra saftig? Hva skal til for at du blir flau når du hører måten som venner og bekjente snakker på?
- I** Johan og Qasim oppdager at noen har sprayet «Norge for norrmenn» på en vegg. Hva tror du at de to guttene tenker om slike slagord? Hvordan reagerer mødrene til Johan og Qasim når de får høre om rasehetsen på veggene i nabolaget? Hvordan kan mødrene forsvare handlingene sine?
- J** I romanen møter Johan en dame som heter Lilly. Hva slags dame er Lilly? Hva er grunnen til at forfatteren har valgt å ta henne med i fortellingen, tror du?
- K** «Du har jo skikkelig fin rumpe, da», sier Qasim til Johan. Hvorfor sier Qasim dette? Hva slags komplimenter er det greit at gutter gir til hverandre på din egen skole? Gjelder det ulike regler for jenter og gutter?
- L** «Problemet var bare det at tanken på armen til Mounir rundt meg lagde kaos i huet mitt», tenker Johan. Hva er det som gjør Johan forvirret? Hvordan reagerer Johans nærmeste når de forstår hvordan Johan tenker? Tror du at disse reaksjonene er vanlige?

Fordypningsoppgaver til *Jakten* av Baroch Tendler

1 Let etter slanguttrykk og eksempler på kebab-norsk i romanen. Lag en tabell der du skriver inn alle ordene som du har funnet, i den venstre kolonnen. I de tre neste kolonnene skriver du inn den setningen som ordet inngår i, sidetallet og din egen ordforklaring.

2 Lag et tankekart med navnene på alle figurene i romanen. La Johans navn stå i midten. Greinene ut fra navnet hans kan være merket med «Familie», «Venner», «Skolefolk», «Skurker», «Politi» og «Andre».

3 Hold et foredrag med utgangspunkt i ett av punktene nedenfor:

- Jegerprøven
- Tatere
- Barnevernet
- Rasisme i politiet
- Hatkriminalitet
- Politiets Sikkerhetstjeneste

Både i innledningen og i avslutningen av foredraget skal du bygge bru mellom romanen og det temaet som du har valgt.

4 Skriv det første kapitlet i en oppfølgerbok om elevene ved Grønland ungdomsskole. Bestem selv om du vil fortsette med Johan som jeg-person, eller om du vil velge en annen jeg-person.

5 Skriv en av lederartiklene som stod på trykk etter at politiet ryddet opp på Kattisa ved Nøklevann.

6 La deg inspirere av *Jakten* og skriv et skuespill om en hendelse som ikke ble nøye beskrevet i romanen. Lag et skuespill som viser enten ...

- en nyhetsredaksjon som diskuterer hvordan drapet på Mouna Ali skal omtales
- lærerne som planlegger en ekskursjon til Nøklevann,
- en tv-debatt om drapet på Mounirs foreldre,
- foreldregjengen som er ute for å male over graffiti,

7 Skriv en artikkel der du gir råd om hvordan man bør bygge opp en roman for at den skal slå godt an blant ungdommer. Bruk eksempler fra *Jakten* når du skriver.

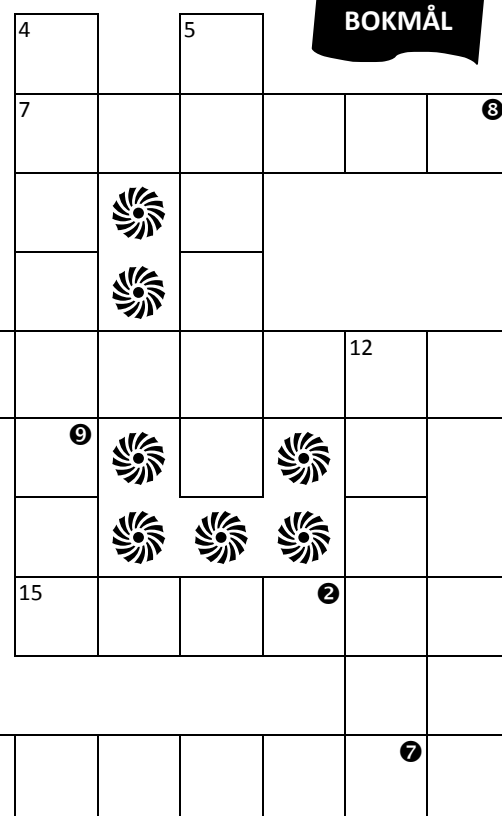
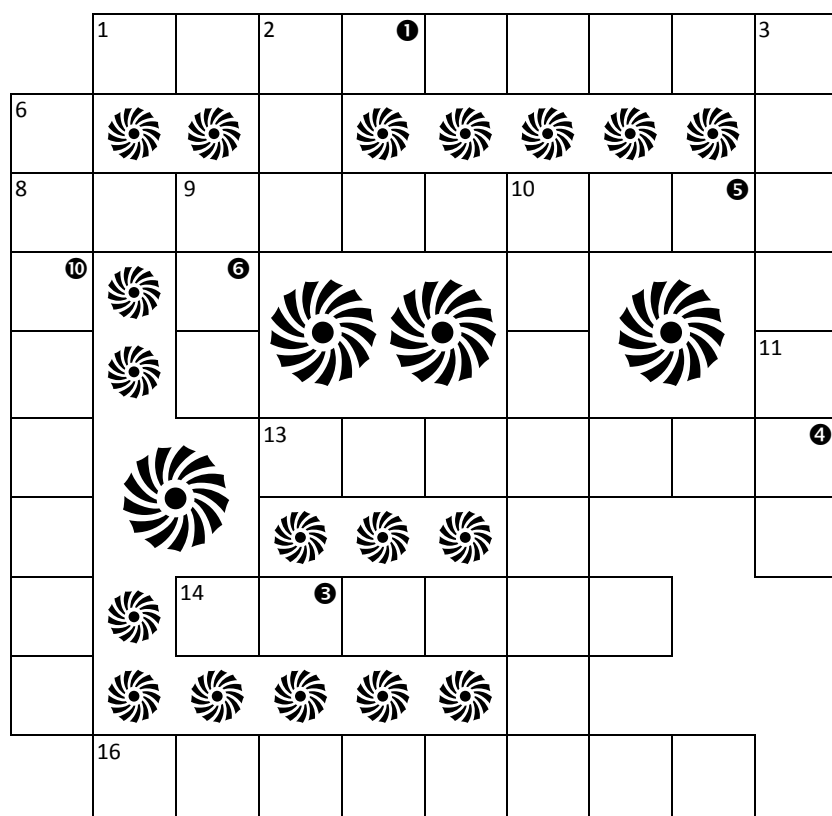
8 Tenk deg at «Grønland-prisen» skal deles ut til en person eller en gruppe som har gjort Grønland til et bedre sted å leve. Det er kommet inn åtte forslag til prisvinnere:

• Johan	• Politiet
• Qasim	• Barnevernet
• Mounir	• Lærerstanden
• Pressen	• Sven Johansen

Som jurymedlem er du blitt bedt om å rangere de åtte kandidatene fra nummer 1 til 8. For hver kandidat skal du skrive en begrunnelse der du forklarer hvorfor kandidaten fortjener (eller ikke fortjener) prisen. Skriv innstillingen (dvs. din anbefaling).

KORREKTUR-KRYSS

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord. Løsningsordet er den riktige stavemåten av det feilstavede ordet!

VANNRETT

1. «Ledelsen i Brann har skapt en situasjon som ikke tåler dagens lys», skriver Dagbladet i en kommentar.
7. Jeg håper at når elevene kommer tilbake fra ferien, så ligger et splitter nytt penal på hver eneste pult.
8. Foreldrene ble ikke overasket da guttungen kom hjem med lave karakterer i alle fag, for de var skråsikre på at lærerne var rasistiske.
11. En mannlig reporter ønsker å komme i kontakt med kvinner som har en original hobby eller en spesiell historie å fortelle.
13. Hennes høyeste ønske var et bryllup fritt for mygg, veps, humler, maur, edderkopper, snegler og gjester fra brudgommens familie.
14. Det værste jeg vet, er folk som går bak ryggen på meg og sprer usanne rykter.
15. Da jeg hørte at vulkanen sprutet ut store mengder lava og aske, tenkte jeg at flyene ville få trøbbel.
16. Naboene våre har saget ned flere bjørker på vår tomt, men det er uvisst om det blir rettsak av det.
17. Nevøen helte kokene vann på den ene krepser, for å se om den reagerte.

LODDRETT

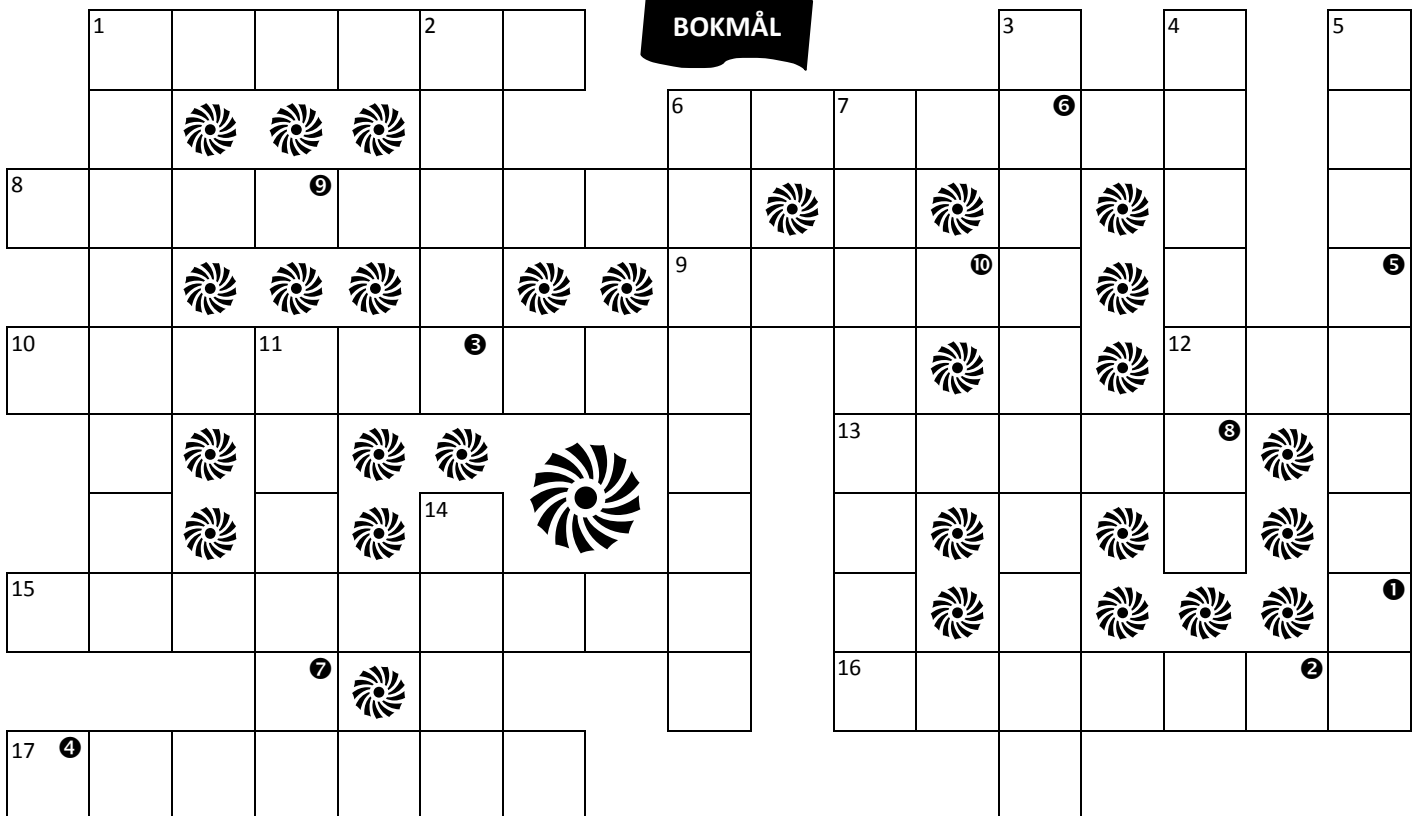
2. Så lenge Wayne Rooney ikke er smertefri, tørr han ikke trå til hundre prosent i alle duellene.
3. Da klassen kom tilbake fra turen i Sverige, foreslo læreren at alle elevene skulle skrive ned sju A4-sider om alt det rare som de nettop hadde opplevd.
4. Laglederen syntes det var ganske spesielt av motstandernes mødre å rope skjellsord til dommeren, men hun lagde selv noen grimaser som ikke var helt gode.
5. Gjengen i KRIK Figgjo varmer opp med en snodi måte å spille volleyball på.
6. I all hovedsak består damelaget til Salangen fortsatt av skoleelever og juniorer.
9. Det er bedre å skrive kort og godt en å skrive langt og uforståelig.
10. Butikksjefens feilaktige anklage skyldes at den lyshårede tenåringen var blitt forvekslet med sin egen bestemor.
12. «En spiller som Lionel Messi vil alltid være savnet når han ikke er med på laget», sier Diego Maradona.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

KORREKTUR-KRYSS

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord. Løsningsordet er den riktige stavemåten av det feilstavede ordet!

VANNRETT

1. «Det er ikke rart at unge voksne drar til Latin-Amerika eller Sørøst-Asia på sine dannelsesreiser, for skolen dreper all lyst til å reise til Afrika», sier Tvette.
6. En desær uten ost er som en vakker kvinne med bare ett øye.
8. Filmen «Et øyeblikk frihet» handler blant annet om to unge flyktninger som håper på gjenforening med foreldrene sine i Østerrike.
9. Det beste med barn er at de ikke går rundt og viser fram bilder av foreldrene sine.
10. Man er aldri helt ensom. Desværre er man alltid sammen med seg selv.
12. Musikeren Ingrid Bjørnov sier at hun har et skjult talent: Hun kan le på ørene.
13. En mors tålmodighet er som en tube tannkrem. Den tar aldri helt slut.
15. I Tyskland og i Frankrike sier over 40 prosent at de gjerne vil ha foreldrene sine boende hos seg.
16. Den som har bestemt seg for å plukke den største blomsten, må karnsje vente til alle har visnet.
17. Jeg hater husarbeid. Du støvsuger og vasker opp, og seks måneder senere må du begynne på nytt igjen!

LODDRETT

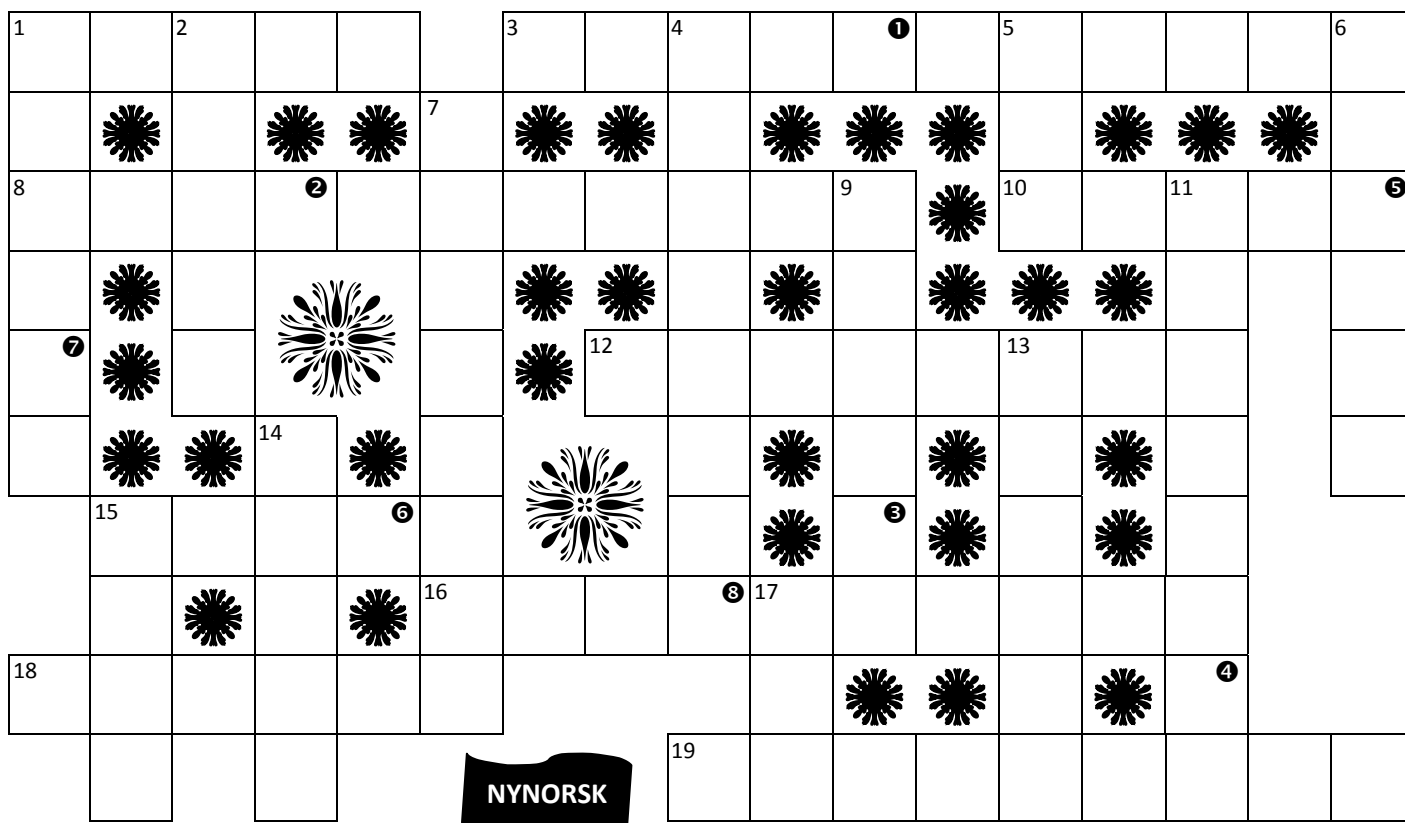
1. «Jeg bad om pussegummi, ikke hviskelær!» lo Ane.
2. Det er aldri trygt for frosker å nærme seg det skumle Katchically-vannet i Afrika, for bitte små krokodiller ligger under vannskorpen og lur.
3. «Etter hvert har vi fått en annen kultur for spising, og det er virkelig blitt liv laga å drive resturang», sier sjefskokk Sandøy.
4. «Dovne mennesker påstår alltid at de har lyst til å gjøre noe», utalte den småsure lederen for turlaget.
5. Vær ikke misunnelig på en mann som virker lykkelig, for du kjenner ikke hans hemlie sorger!
6. En kjendis er en person som strever hardt for å bli kjent, for dæreter å gå med mørke solbriller for ikke å bli gjenkjent.
7. NATO har lenge fryktet at en sinnsyk diktator skal få adgang til atomvåpen og angripe Europa.
11. Gud skapte mannen først, sånn at han skulle få en sjangse til å komme til orde.
14. Når du har gått så langt at du ikke tror du vil årke å gå ett skritt til, da har du gått akkurat halvparten av hva du klarer ...

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

KORREKTUR-KRYSS

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord. Den riktige stavemåten er løysingsordet!

NYNORSK

VASSRETT

1. Det kjem aldri, aldri, aldri til å skje at Molde slår Brann ut av køppen!
3. For mykje fotball? Eg seier som Sølve Grotmol: Det er for mange bøker på biblioteket òg!
8. Forskarar har funne ut at folk på Austlandet helst et vinerpølse, medan alle andre helst vil ha grillpølse.
10. Langrennsløparen Øystein «Pølsa» Pettersen er blitt populær mellom anna fordi han torer å snakke austkantdialekt og vere litt klin kokkos.
12. Eg bryr meg berre om den halvparten som presten ser, sa kona, og vaska halve anletet til ungen sin.
15. Dersom det er så tjukk is at ferga ikkje kan gå, så kjem eg til å sykle over til den andre sida.
16. I gravtalen sa presten at den avlidne var uunverleg. «Kyrkjegarden er full av slike folk», sa onkelen min.
18. Storfjord språksenter ber om hjelp til å finne gamle samiske namn på fugleartar, til dømes stær, snøsporv, dumpapp, linerle, kråke, ramn, gauk, tjeld og havørn.
19. I den nye Disney-filmen «Prinsessa og frosken» får sørstatsjenta Tiana og prins Naveen hjelp av ein aligator som spelar trompet.

Kontrollord:

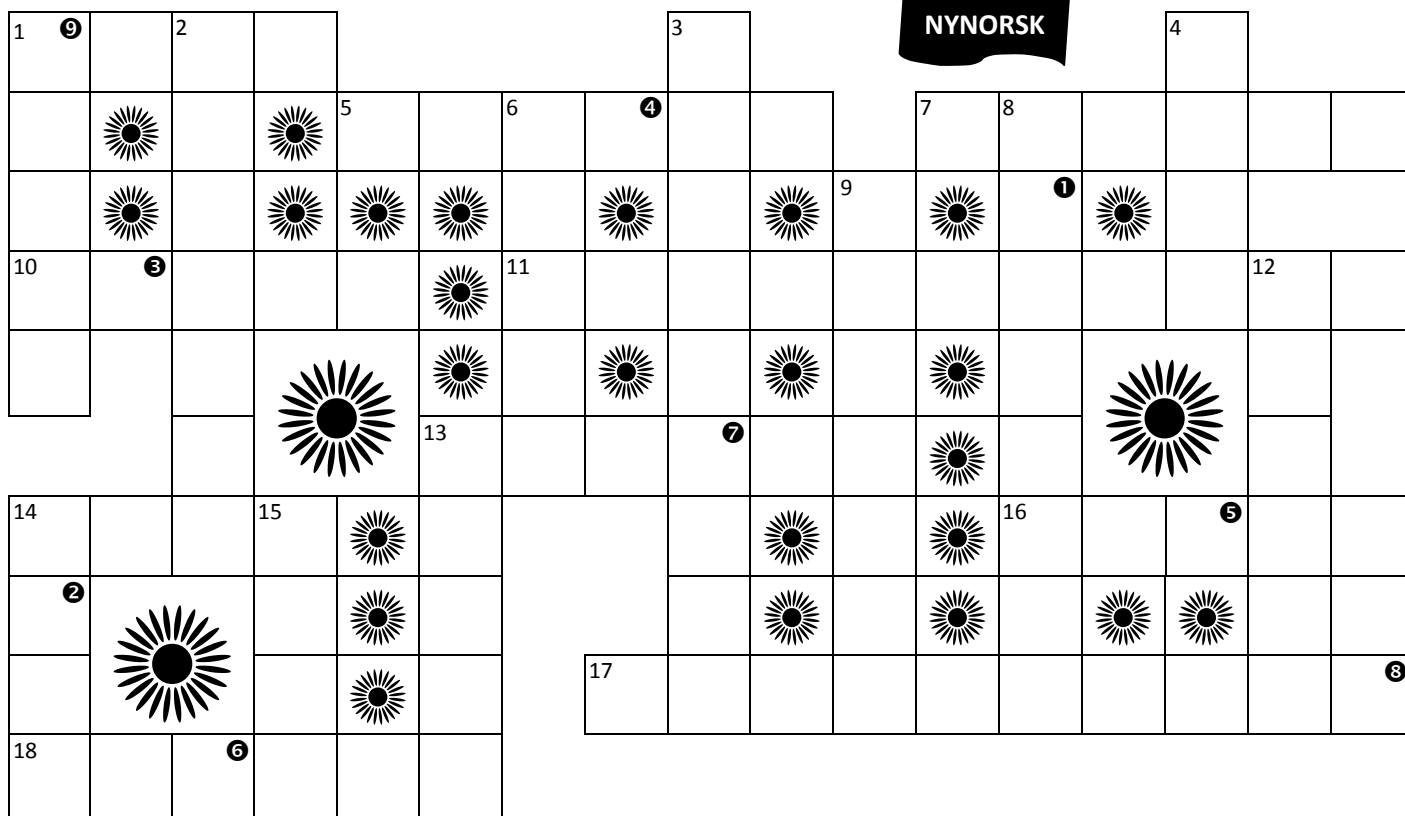
1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

LODDRETT

1. Når ein europear kallar nokon for ein kåbbåi, tenkjer han ofte på ein negativ eigenskap. I USA er det annleis.
2. Over 100.000 nordmenn søkjer seg til universitet og høgskular i år. Det skaper pres på lærestadene.
4. Odd-spelaren vart stygt takla. No har han problem både med synet, ballangsen og konsentrasjonen.
5. Bestemor tokk eitt bad i året, anten ho trengte det eller ikkje.
6. Sist tyrsdag hørde eg om dei fem nordmennene som la ut bilete av ulovleg jakt i New Zealand på YouTube.
7. Det finst ikkje eit brylaup der ingen gret, og det finst ikkje ein gravferd der ingen ler.
9. Elve studentar ved Institutt for informatikk vart våren 2010 utvist frå Universitetet i Oslo på grunn av juks.
11. Kategatt er havområdet mellom Jylland i Danmark og den svenske vestkysten. Det grensar mot Skagerrak.
13. Eg kjem alltid for seint til skulen, men eg gjer det godt igjen ved å gå for tideleg ...
14. Etter ulukka med sykkelen var det vanskeleg for meg å gå opp ei trap, og eg måtte ha hjelp til å kle på meg.
15. I fjord var det ingen som hadde trudd at ei to meter lang øgle skulle bli oppdaga lengst nord på Filippinane.
17. «Et til du sprekk, det er deg vell unt», sa mannen til presten.

KORREKTUR-KRYSS

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord. Den riktige stavemåten er løysingsordet!

VASSRETT

1. Chelsea-spelaren var så dårleg at trenaren påstod at han heller ville setje innpå ein mann med gjips på begge beina.
5. Han ville bli flyvar, men vart berre modellflyegar.
7. Presidenten skrytte av at han hadde ein rakkett som var så presis at han kunne treffe ein kamel i rævhølet.
10. Medan rikfolket meska seg med andebryst servert på porselen, sat arbeidarane og åt grøt med tresleiv.
11. Forskarane brukte ei spesiell maske då dei fanga og ringmerkte kråkene. Etterpå oppdaga forskarane at kråkene trakaserte alle som gjekk med maske.
13. Ho ønskte seg ein mann som kunne halde i stand hus og uthus, sykklar og datamaskinar, ikkje ein mann som prata om kjenslene sine i tide og utide.
14. Autografjegerane hadde med seg penn og tursj.
16. Eg veit ikkje kva broren min meiner om denne saka, men av prinsipp er eg heilt usammd.
17. Det var 15 minusgradar, solstrålar og blikkstilte.
18. Det er på høg tid at vi roper varsko.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

LODDRETT

1. Menneske som kjenner jorda jynge ved synet av blod, bør halde seg borte frå tv-serien «The Pacific».
2. Russejenta kunne få ein knute i russelua dersom ho gjekk i pysjamas ein heil skuledag.
3. Læraren vår i matematikk lokka med bollar og brus til alle som greidde å teikne ein paralel til linja AC.
4. «Dersom du jobbar i filmbransjen og ikkje gir ein varm klem til alle på settet, så blir du sett på som ei arrogant diva eller ei kjepphøg mærr,» seier Megan Fox.
6. Han gret da han måtte velje mellom ludo og yatsi.
8. Når ein tenåring seier fem gonger på rad at han apsolut ikkje har tenkt å invitere med seg gjester heim, kjem han mest sannsynleg til å gjere det.
9. Vi har ein fabrikk der vi lagar kosmetikk. I tillegg har vi ein butikk der vi sel håp til kundane våre.
12. På ei hundeutstilling i Stavanger mista ei kvinne ein halv tåmmel. Det var ein miniatyrhund som beit.
13. Eit japansk ordtak seier at ei kvinne som ikkje er skjalu, er som ein ball som ikkje kan sprette.
14. I ungdomsåra går utviklinga utruleg raskt. Mellom tålv og sytten, til dømes, blir foreldra tjue år eldre.
15. Planen til Adolf Hitler var at riket hans skulle omfatte det meste av Europa, pluss ein digar gjafs av Sovjetunionen.

Kommaoppgaver med nyord BM– side 10

Regel 10 (tiltaleord): kringkasting
Regel 5 (men): behåer
Regel 9 (svarord): radaren
Regel 1 (leddsetning): mikrobølgeovnen
Regel 6 (sideordning): aids
Regel 5 (men): drabantby
Regel 8 (utsagn): gjeldsslave
Regel 7 (oppramsing): sugerørsfolk, trygdemisbrukere
Regel 3 (unødvendig som-setning): annerledeslandet
Regel 10 (tiltaleord): fallskjerm, ny betydning
Regel 1 (leddsetning): SMS-meldinger
Regel 2 (som-setning): rusbrus

Kommaoppgaver – side 11

Regel 2 (som-setning). Komma etter «etter».
Nyord: «ankerbarn»
Regel 10 (tiltaleord). Komma etter «munn».
Nyord: «mobilblottar»
Regel 4 (innskot). Komma etter «verda» og «Tito».
Nyord: «romturisten»
Regel 1 (leddsetning). Komma etter «ministerkandidat».
Nyord: «dritpakke»
Regel 6 (sideordning). Komma etter «dyretolk».
Nyord: «dyretolk»
Regel 5 (men). Komma etter «glaskulefolket».
Nyord: «børsanalytiker»
Regel 7 (oppramsing). Komma etter «minnepinne».
Nyord: «minnepinne»
Regel 8 (replikk). Komma etter «sine».
Nyord: «snåplogforeldre»
Regel 2 (som-setning). Komma etter «kristofobi».
Nyord: «kristofobi»
Regel 9 (svarord). Komma etter «Ja».
Nyord: «blåstråleplate (blueray)»
Regel 1 (leddsetning). Komma etter «Noreg».
Nyord: «svineinfluensaen»
Regel 6 (tiltaleord). Komma etter «Kanariøyane».
Nyord: «oskefast»

Ordbokøvelser – side 14

- 1 Svømte → Svømme
- 2 Glattest → Glatt
- 3 Gjess → Gås
- 4 Sloss → Slåss
- 5 Syntes → Synes
- 6 Eldre → Gammel
- 7 Stolene → Stol
- 8 Tenkte → Tenke
- 9 Avis → Avis
- 10 Best → God
- 11 Kyr → Ku
- 12 Lengre → Lang

Ordbokøvingar – side 15

- 1 Store → Stor
- 2 Feigt → Feig
- 3 Heldt → Halde
- 4 Såg → Sjå
- 5 Reiv → Rive
- 6 Mødrer → Mor
- 7 Eldre → Gam(m)al
- 8 Stal → Stele
- 9 Syntest → Synast
- 10 Døtrene → Dotter
- 11 Vore → Vere
- 12 Mjukare → Mjuk

Norsk filmhistorie 1 – side 18

A	B	C	D	E	F	G	H	I
8	3	1	2	6	7	9	4	5

Norsk filmhistorie 2 – side 19

A	B	C	D	E	F	G	H	I
5	1	8	3	7	6	4	8	2

Norsk filmhistorie 3 – side 20

A	B	C	D	E	F	G	H	I
6	4	5	9	7	3	1	8	2

Norsk filmhistorie 4 – side 21

A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	7	4	6	9	3	8	2	5

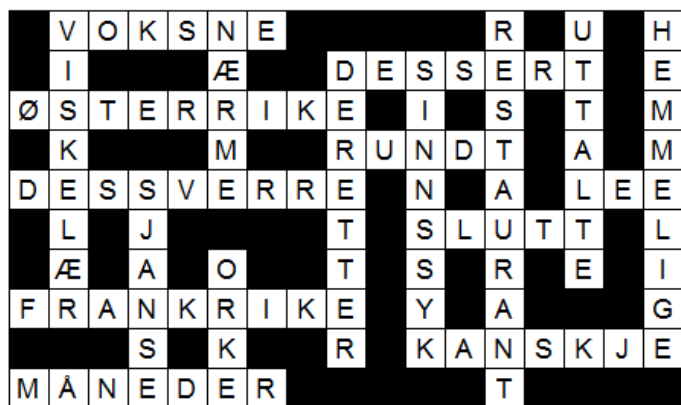
Quiz om norsk film – side 22

A X, Medietilsynet	G 2, 1931
B 1, 1910–1930	H X, Lillehammer
C X, Lillehammer	I X, Kon Tiki
D 1, Ivo Caprino	J 1, Helgelandskysten
E 2, Starwars, Finse	K 2, Axel Hennie
F X, Liv Ullmann	L 2, Marius Holst

Fleip eller fakta om filmvirkemidler – side 23

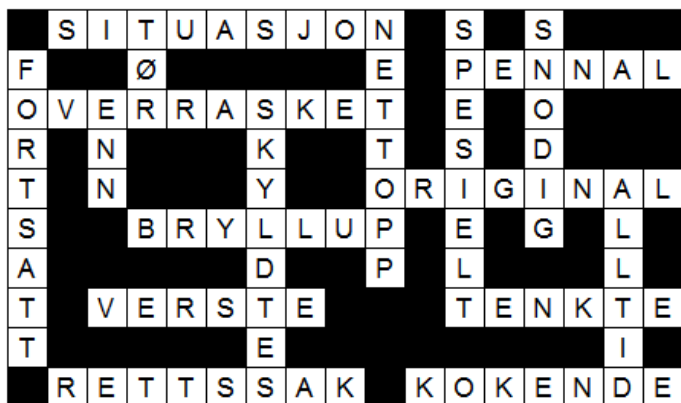
A Fakta	I Fakta
B Fleip	J Fleip
C Fakta	K Fleip
D Fleip	L Fleip
E Fakta	M Fakta
F Fakta	N Fakta
G Fakta	O Fakta
H Fleip	P Fleip

Korrekturkryssord 1 BM – side 30

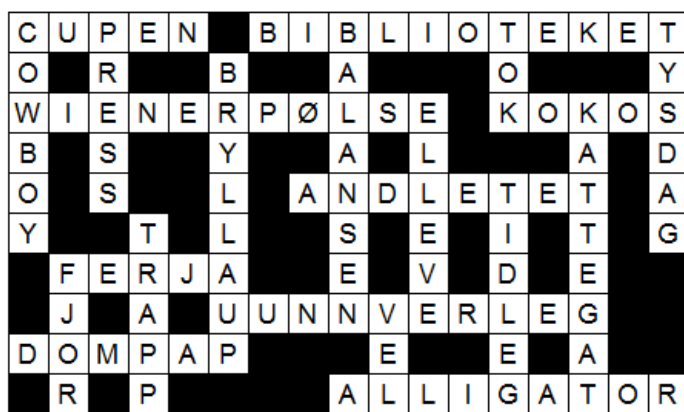
Kontrollord: GJEMMESTED

Korrekturkryssord 2 BM – side 31

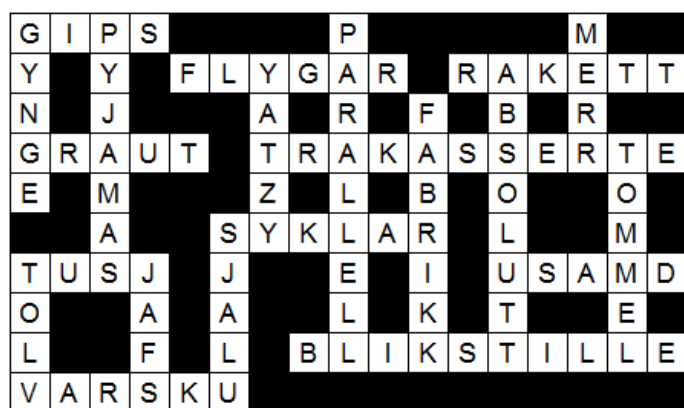
Kontrollord: UKEPENDLER

Korrekturkryssord 1 NN – side 32

Kontrollord: INVASJON

Korrekturkryssord 2 NN – side 33

Kontrollord: BORGARLEG

Norsknytt nummer 2-2010

Jens Vejmand

*Hvem sidder dér bag skærmen
med klude om sin hånd,
med læderlap for øjet
og om sin sko et bånd?
Det er såmænd Jens Vejmand,
der af sin sure nød
med hamren må forvandle
de hårde sten til brød.*

*Og vågner du en morgen,
i aller første gry
og hører hamren klinge
på ny, på ny, på ny,
det er såmænd Jens Vejmand,
på sine gamle ben,
som hugger vilde gnister
af morgenvåde sten.*

*Og ager du til staden
bag bondens fede spand,
og møder du en olding,
hvis øje står i vand, –
det er såmænd Jens Vejmand
med halm om ben og knæ,
der næppe véd at finde
mod frosten mer et læ.*

*Og vender du tilbage
i byger og i blæst,
mens aftenstjernen skælver
af kulde i sydvest,
og klinger hammerslaget
bag vognen ganske nær, –
det er såmænd Jens Vejmand,
som endnu sidder dér.*

*Så jævned han for andre
den vanskelige vej,
men da det led mod julen,
da sagde armen nej;
det var såmænd Jens Vejmand,
han tabte hamren brat,
de bar ham over heden
en kold decembernat.*

*Der står på kirkegården
et gammelt frønnet bræt;
det hælder slemt til siden,
og malingen er slet.
Det er såmænd Jens Vejmands.
Hans liv var fuldt af sten,
men på hans grav – i døden,
man gav ham aldrig én.*

Jeppe Aakjær (1866–1930)